

UNIVERZITA KARLOVA  
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

**Terénní práce s ženami  
sexuálně vykořisťovanými  
v prostituci**

**se zaměřením na praxi křesťanské  
pomáhající organizace OM ČR**

Iva Minářová, DiS.

Katedra Pastorační a sociální práce  
Vedoucí práce Mgr. Dana Staňková  
Studijní program B7508 Sociální práce  
Studijní obor Pastorační a sociální práce

Praha 2019



## **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem *Terénní práce s ženami sexuálně vykořisťovanými v prostituci* napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

V Českých Budějovicích, dne 3. května 2019

Iva Minářová, DiS.

## **Anotace**

Práce se zabývá tématem sexuálního vykořisťování žen v prostituci z pohledu terénní sociální práce a činnosti křesťanské misijní NNO – *OM Česká republika (OM ČR)*. Seznamuje s problematikou prostituce a sexuálního vykořisťování jako úzce propojených negativních jevů ve společnosti. Rozebírá soudobé teoretické pozice a typy právních úprav prostituce v různých zemích včetně ČR. Dále popisuje metodu terénní práce a její aplikaci na cílovou skupinu žen v prostituci, obecné znaky i specifika osob sexuálně vykořisťovaných. Podrobněji se věnuje zásadám terénní práce s touto společensky stigmatizovanou skupinou. Popis praxe *OM ČR* je uveden připomenutím biblických východisek misie, diakonie a pastorage, a principů úsilí o sociální spravedlnost, holistického přístupu k člověku a zapojení křesťanů do sociální práce. Tato východiska a principy jsou zároveň uplatňovány ve službě *OM ČR*, mimo jiné i při práci v terénu se sledovanou cílovou skupinou. Jednotlivé aspekty praxe jsou podrobně rozepsány.

## **Klíčová slova**

Ženy v prostituci; sexuální vykořisťování; obchodování s lidmi; terénní práce; psychosociální intervence; misie; duchovní doprovázení; *OM ČR*; *OM International*.

## **Summary**

This thesis deals with the topic of sexual exploitation of women in prostitution from the perspective of field social work and the activities of the Christian mission NGO – *OM Czech Republic (OM ČR)*. It introduces the issue of prostitution and sexual exploitation as closely-linked negative phenomena in society. It analyzes contemporary theoretical positions and types of legal regulations of prostitution in different countries, including the Czech Republic. It also describes the method of field work and its application to the target group of women in prostitution, general characteristics, and the specifics of sexually exploited persons. It deals in greater detail with the principles of field work with this socially stigmatized group. The work of OM ČR is introduced by recalling the biblical paradigms of missions, the diaconry and the pastorate, and the principles of the pursuit of social justice, the holistic approach to man, and the involvement of Christians in social work. These paradigms and principles are also used in the ministry of OM ČR, including during field work with the target group. The individual aspects of the work are described in detail.

## **Keywords**

Women in prostitution; sexual exploitation; human trafficking; field work; psychosocial intervention; mission; spiritual accompaniment; OM Czech Republic; OM International.

# Obsah

Úvod .....	8
<b>1 Problematika prostituce a sexuálního vykořisťování .....</b>	<b>11</b>
1.1 Seznámení s problematikou, vymezení pojmů .....	11
1.1.1 Prostituce .....	11
1.1.2 Sexuální vykořisťování .....	13
1.1.3 Obchodování s lidmi a kuplířství .....	14
1.2 Soudobé teoretické pozice .....	18
1.2.1 Pozice sexuální práce (paradigma zmocnění) .....	19
1.2.2 Pozice proti sexuální dominanci (paradigma útlaku) .....	19
1.3 Právní úpravy prostituce .....	21
1.3.1 Základní typy právních úprav prostituce .....	21
1.3.2 Situace v ČR .....	24
<b>2 Terénní práce s osobami v prostituci .....</b>	<b>27</b>
2.1 Terénní práce .....	27
2.1.1 Terénní sociální práce versus práce v terénu .....	29
2.2 Cílová skupina žen v prostituci a její znaky .....	30
2.2.1 Rizikový způsob života .....	31
2.2.2 Stigmatizace .....	33
2.2.3 Specifické potřeby sexuálně vykořisťovaných .....	34
2.3 Zásady práce s cílovou skupinou .....	37
2.3.1 Tým .....	37
2.3.2 Kontaktování .....	37
2.3.3 Poradenství .....	38
2.3.4 Podpora v krizi .....	39
2.3.5 Zmocňování a doprovázení .....	40
2.3.6 Právní principy .....	41
2.3.7 Nároky na pomáhající pracovníky .....	42
<b>3 Východiska misie a diakonie .....</b>	<b>45</b>

3.1	Úsilí o sociální právedlnost .....	45
3.2	Holistický přístup .....	46
3.3	Práce křesťanů v sociální oblasti .....	47
<b>4</b>	<b>Praxe OM ČR .....</b>	<b>50</b>
4.1	Představení OM ČR .....	50
4.2	Popis práce s cílovou skupinou .....	52
4.2.1	Východiska, cíle, metody .....	53
4.2.2	Tým .....	54
4.2.3	Kontaktování .....	55
4.2.4	Poradenství a služby .....	56
4.2.5	Krizová pomoc .....	57
4.2.6	Zmocňování a doprovázení .....	58
4.2.7	Bezpečnost, právní principy .....	60
4.2.8	Nároky na pomáhající pracovníky .....	61
	<b>Shrnutí .....</b>	<b>63</b>
	<b>Závěr .....</b>	<b>65</b>
	<b>Seznam literatury .....</b>	<b>67</b>

# Úvod

V nestátní neziskové organizaci *OM Česká republika* pracuji již dvanáct let jako personalista, z toho šest let se organizace věnuje mimo jiné i misijní (diakonické) práci s ženami sexuálně vykořisťovanými v prostituci. Jde o náročnou průkopnickou činnost, do které jsem měla možnost nahlédnout zblízka. To podnítilo můj zájem o danou problematiku. Když jsem pak začala studovat pastorační a sociální práci, tyto poznatky získaly další úhel pohledu. Téma bakalářské práce – *Terénní práce s ženami v prostituci* – jsem tedy zvolila s ohledem na jedno ze zaměření mé zaměstnavatelské organizace.

Cílem této bakalářské práce je přiblížit problematiku prostituce a sexuálního vykořisťování, specifika terénní práce s cílovou skupinou takto vykořisťovaných žen a zmapovat v této souvislosti praxi vybrané pomáhající nestátní neziskové organizace *OM Česká republika* (zkráceně *OM ČR*).

Text práce jsem rozdělila do čtyř hlavních částí, z nichž první tři se pohybují v obecnější rovině. Za použití odborné literatury stanovuji v kapitole 1 teoretický rámec pro problematiku prostituce a sexuálního vykořisťování; v kapitole 2 činím totéž pro terénní práci s konkrétní cílovou skupinou; v kapitole 3 nastiňuji obecná křesťanská východiska pro misijní/diakonickou práci v sociální oblasti. To vše je základem pro kapitolu 4 – samotný popis praxe *OM ČR* s danou cílovou skupinou.

Pro úvod do tématu se v první kapitole zabývám vymezením základních souvisejících pojmů (prostituce, sexuální vykořisťování, obchod s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování a kuplířství). V hrubých rysech nastiňuji také soudobá teoretická východiska a z nich vyplývající přístupy k prostituci, jež se odrážejí do legislativy aplikované v zahraničí i v ČR. To vše má přímý či nepřímý dopad na kvalitu života žen, které poskytují komerční sexuální služby.

V druhé kapitole blíže rozebírám metodu terénní práce jako takovou, její jednotlivé složky a způsoby intervence. Popisuji životní styl a významné obecné charakteristiky osob v prostituci, a poté se zaměřuji na specifické potřeby sexuálně vykořisťovaných žen. Z těchto poznatků pak vyplývají zásady práce s danou cílovou skupinou a také nároky na pomáhající pracovníky.



Třetí kapitolu tvoří připomenutí biblických východisek křesťanské angažovanosti na poli sociální práce, která vychází z obecného misijního a diakonického poslání církve. Zvláště podtrhuji principy sociální spravedlnosti, důstojnosti života a holistického pohledu na člověka jako základu pro pomáhající aktivity. Jsou to zároveň východiska pro aktivity OM ČR.

Kapitola čtvrtá otvírá detailní popis aktivit nestátní neziskové organizace OM ČR. Po stručném souhrnu všech oblastí činnosti této NNO se zabývám již jen prací v terénu s cílovou skupinou. Sleduji aspekty praxe tak, aby rámcově korespondovaly s teoretickými okruhy této bakalářské práce. Podkladem pro zpracování byly jednak interní poznatky z činnosti nabyté pracovními kontakty v rámci OM ČR, a zejména pak dva hloubkové rozhovory s terénní pracovnící a vedoucí koordinátorkou interní sekce anti-human trafficking v OM ČR, Mgr. Natashou Schoultz.

V kontextu stále probíhajících pokusů o celospolečenskou diskusi a eventuální právní úpravu podmínek provozování prostituce v České republice bych si přála, aby tato bakalářská práce přispěla k osvětlení některých aspektů problematiky, a tím k formování zralých postojů všech, kdo si chtějí vytvořit informované stanovisko. Jako pracovník OM ČR zároveň doufám, že to povede k razantnějšímu potlačení sexuálního vykořisťování žen v naší společnosti.

## **POUŽITÉ ZKRATKY**

AHT	Anti-human Trafficking (proti obchodu s lidmi), interní sekce činnosti OM ČR
ČR	Česká republika
NNO	nestátní nezisková organizace
OM ČR	OM Česká republika, z.s.
p.	prostituce
PvT	práce v terénu

# 1 Problematika prostituce a sexuální vykořisťování

Prostituce a sexuální vykořisťování jsou úzce související jevy, avšak nejde o synonyma. Pro uvedení do tématu se v této kapitole pokusím stanovit teoretický rámec pro porozumění používané terminologii, základním východiskům a odlišným pozicím náhledu, jakož i legislativnímu rámci v různých částech světa, včetně ČR. Uvedené poznatky jsou základem pro orientaci v problematice a práci s cílovou skupinou žen sexuálně vykořisťovaných v prostituci.

## 1.1 Seznámení s problematikou, vymezení pojmů

### 1.1.1 Prostituce

Prostituce je závažným společenským problémem a předmětem zkoumání mnoha vědních oborů (např. sociologie, psychologie, sexuologie, kriminologie atd.). V soudobých vyspělých kulturách je označována za sociální patologii, tedy odchylku od normy sexuálního chování.<sup>1</sup>

Původ výrazu *prostituce* lze najít v latinském slovesu *prostituere*, což znamená *nabízet se, veřejně se vystavovat*. Přestože je pojem prostituce skloňován často v médiích a v povědomí současníků je vcelku běžný, jeho odborné vymezení jednoduché není. Složitost tohoto fenoménu vede k nejednotným definicím a odlišné terminologii.

Dle Sexuologického slovníku jde o „propůjčování vlastního těla k sexuálním úkonům s jinou osobou za úplatu, a to jak v přímém fyzickém kontaktu, tak prostřednictvím různých nástrojů.“<sup>2</sup> Matoušek hovoří o „poskytování služeb souvisejících s uspokojováním sexuálních potřeb

---

<sup>1</sup> URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef, Sociální deviace. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 130.

<sup>2</sup> CAPPONI, Věra; HAJNOVÁ, Růžena; NOVÁK, Tomáš, Sexuologický slovník. Praha: Grada, 1994, s. 109.

zákazníka za úplatu nebo za jinou protislužbu.“<sup>3</sup> V odborné publikaci autorek Bellak-Hančilové a Havelkové je pro prostituci užívána definice „komerční sex“, tj. přesněji „směna sexuálních služeb provozovaných formou tělesného styku (i jinak než souloží) mezi dospělými za odměnu nebo za příslib odměny.“<sup>4</sup> S touto definicí budu pracovat i v této bakalářské práci.

Jako příčiny se nejčastěji uvádí chudoba, osobní zkušenost se sexuálním zneužíváním, dále pak deficit v naplňování základních potřeb dětí, dysfunkce rodiny, domácí násilí, deficit vzdělání, mýty a předsudky a systémové násilí.<sup>5</sup>

Prostituci lze dále členit dle různých kritérií. Dle subjektu poskytování se dělí na p. ženskou (nejrozšířenější), mužskou a dětskou<sup>6</sup>. Dle místa poskytování pak na pouliční, hotelovou, klubovou, privátní a eskort služby<sup>7</sup>. Důležité je zmínit zejména dělení na prostituci konsensuální (dobrovolnou, mezi srozuměnými dospělými) a nucenou. Více k těmto pojmům v následující podkapitole 1.2.

Terminologie se však liší dle výchozích pozic, o kterých píšu v sekci 2 této kapitoly. Pro výraz *prostitute*, který je zatížen silnou negativní konotací, se používají také termíny *komerční sexuální služby* či *placené sexuální služby*. Dle Bellak-Hančilové jsou výrazy *prostitut*, *prostitutka* sice užívány i odbornou veřejností, avšak přispívají k další stigmatizaci osob, které poskytují komerční sexuální služby. Jako vhodnější vidí buď tento opis, nebo označení *sexuálně pracující*.<sup>8</sup> Proti termínům *sexuální práce* a *sexuální služba* je však namítáno, že prostituci normalizují a legitimizují, zejména pro klienty či kuplíře. Opoziční hlasy proto doporučují označení *ženy v prostituci*, případně *osoby v prostituci*, pokud je důležité odlišit, že může jít o muže, transsexuály a transgender.<sup>9</sup>

---

<sup>3</sup> MATOUŠEK, Oldřich, Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2003, heslo „prostitute“, s. 167.

<sup>4</sup> HAVELKOVÁ, Barbara; BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka, (eds.), Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2014, s. 19.

<sup>5</sup> VANÍČKOVÁ, Eva, Obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2005, s. 53-59.

<sup>6</sup> URBAN L.; DUBSKÝ J., s. 133-135.

<sup>7</sup> CHMELÍK, J., Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita. Praha: Portál, 2003.

<sup>8</sup> BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka, Sexuální práce – pohled Blanky Bellak-Hančilové, in Co s prostitucí?, s.28.

<sup>9</sup> HAVELKOVÁ, Barbara, Osobní pozice Barbary Havelkové, in Co s prostitucí?, s. 26.

Prostituce je jevem celosvětového rozměru, neboť se týká přibližně 40 až 42 milionů osob na celém světě. Vzhledem k tomu, že převážná většina prostituujících osob jsou ženy a nezletilé dívky a téměř všichni zákazníci jsou muži, jde i o otázku genderovou. Stává se tedy současně příčinou i následkem nerovnosti žen a mužů, kterou dále posiluje.<sup>10</sup>

### 1.1.2 Sexuální vykořisťování

Termín *sexuální vykořisťování* (*sexual exploitation*) lze definovat jako „jakékoliv zneužití zranitelného postavení, důvěry nebo rozdílu v mocenském postavení pro sexuální účely. Patří sem okamžitý, sociální nebo mocenský/politický zisk ze sexuálního vykořisťování jiné osoby.“ Zároveň jde o jeden z cílů obchodování s lidmi.<sup>11</sup>

Označení *sexuální zneužívání* (*sexual abuse*) je pak užíváno pro skutečný útok sexuálního charakteru nebo hrozbu takového útoku, včetně nevhodných doteků za použití násilí nebo v nerovných podmínkách. *Komerční sexuální zneužívání* v sobě navíc obsahuje prvek obchodu. Mezi specifické rysy patří „větší počet zúčastněných subjektů, obecně kriminální jednání (zneužití osoby a obchod s profitem) a také napojení na organizovaný zločin. Obecně lze za vykořisťování považovat „jakékoliv jiné chování pachatele, kterým kořistí z činnosti jiného. Kořistěním je získávání jakéhokoli majetkového prospěchu.“<sup>12</sup> Jak vykořisťování, tak zneužívání patří do souhrnného pojmu *sexuální násilí*, což je „jakýkoliv čin, pokus nebo výhrůžka sexuálního charakteru, která vede nebo může vést k fyzické, psychologické a emocionální újmě.“<sup>13</sup>

Pod pojem sexuální vykořisťování lze zařadit také sexuální turistiku, pornografii, kuplířství, obchodování s lidmi za tímto účelem a především (nucenou) prostituci, která je nejčastější formou sexuálního vykořisťování vůbec.<sup>14</sup> O sexuálním vykořisťování můžeme mluvit i v případě, kdy dá oběť

---

<sup>10</sup> HONEYBALL, Mary, Zpráva o pohlavním vykořisťování a prostituci a jejich dopadu na rovnost žen a mužů. [online] Evropský parlament, Výbor pro práva žen a rovnost pohlaví, 3.2.2014, (cit. 14. dubna 2019).

<sup>11</sup> BLATNÍKOVÁ, s. 118.

<sup>12</sup> BLATNÍKOVÁ, s. 12.

<sup>13</sup> BLATNÍKOVÁ, s. 118.

<sup>14</sup> CHLUBNÁ, Gabriela, Sexuální vykořisťování v prostředí nočních klubů. Brno, 2012. Bc. práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, s. 2.

k dané činnosti „souhlas“. Ten totiž bývá nucený v tom smyslu, že tato osoba ve své životní situaci nevidí jiné možné východisko, nebo není předem seznámena s otrockými podmínkami. Taková situace může nastat třeba kvůli nuzným sociálním poměrům, ze kterých oběť pochází. Často se stává, že donutí ženu k prostituci její partner nebo širší rodina. Z těchto důvodů je poměrně těžké rozlišovat mezi sexuálním vykořisťováním a dobrovolnou prostitucí.

Za nejvíce ohrožené skupiny žen jsou považovány:<sup>15</sup>

- mladé ženy z chudých rodin
- osiřelé, ovdovělé a rozvedené ženy
- ženy s nízkým vzděláním
- ženy, které žijí v oblastech s vážnými ekonomickými, politickými, nebo sociálními problémy
- ženy, jejichž rodiny se ocitly ve vážné finanční krizi (v důsledku ztráty příjmů nebo nemoci)
- ženy, které hledají zaměstnání
- ženy, které pracují v sexuálním průmyslu
- ženy, které chtějí migrovat do zahraničí kvůli vyšším příjmům

### 1.1.3 Obchodování s lidmi a kuplířství

Sexuální vykořisťování je nejčastěji zmiňováno v souvislosti s *obchodováním s lidmi* (*human trafficking; trafficking in human beings*), případně s *kuplířstvím*. V obou případech jde o kriminální jednání těžcí z prostituce, které je trestné u nás i ve světě. Zjednodušeně řečeno je mezi těmito druhy vykořisťování rozdíl v tom, zda těží z prostituce konsensuální (kuplířství) nebo nucené (obchodování s lidmi).<sup>16</sup>

Pro obchodování s lidmi užívají jednotlivé studie či organizace většinou své vlastní definice, jejich základ bývá však společný a vychází z Úmluvy OSN

---

<sup>15</sup> LA STRADA, *Lidská práva v praxi*, s. 85.

<sup>16</sup> HAVELKOVÁ, in: *Co s prostitucí?*, s. 99.

z roku 2000. Na konferenci v Palermu byla přijata *Úmluva proti nadnárodnímu organizovanému zločinu*. Její součástí je *Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména s ženami a dětmi*. Vešel ve známost pod označením *Palermský protokol*. V článku 3 přináší první ze všeobecně uznávaných definic obchodování s lidmi, které vymezuje jako:

...odvod, přesun, převádění, ukryvání nebo přijímání osob za užití násilí či hrozby užití násilí, nebo jiných donucovacích prostředků, únosu, podvodu, zneužití moci, či zvýhodněné pozice, nebo odvádění či přijímání plateb, nebo jiných benefitů, s cílem dosažení kontroly jedné osoby nad jinou, za účelem jejího vykořisťování. Toto vykořisťování má při nejmenším nabývat podoby zneužívání k prostituci, či jiné podoby sexuálního vykořisťování, nucené práce a dalších služeb, otroctví nebo jiných praktik podobných otroctví, či odebrání orgánů.<sup>17</sup>

Česká republika ratifikovala Palermský protokol dne 10. prosince 2002.

Jednou z námitek proti této definici je fakt, že není zcela jasné, zda obchodování s lidmi, tedy proces odvodu, přesunu a dalšího transportu atd. za účelem vykořisťování, zahrnuje i vykořisťování samotné.<sup>18</sup> V trestněprávní praxi to přináší určité komplikace.

Český trestní zákoník<sup>19</sup> o obchodování s lidmi hovoří, když někdo osobu:

- ...za použití násilí, pohrůžky násilí nebo jiné těžké újmy nebo lsti anebo zneužívaje jejího omylu, tísně nebo závislosti, přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje, přijme nebo vydá, aby jí bylo užito
- a) jiným k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo k výrobě pornografického díla,
  - b) jiným k odběru tkáně, buňky nebo orgánu z jejího těla,
  - c) k službě v ozbrojených silách,
  - d) k otroctví nebo nevolnictví, nebo
  - e) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, anebo kdo kořistí z takového jednání.

Toto vymezení je v některých ohledech užší než Palermský protokol. Na to, aby byla naplněna skutková podstata tohoto trestného činu, musí k vykořisťování přistoupit některá z uvedených forem donucení (např. násilí,

---

<sup>17</sup> United Nations General Assembly, Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime. [online] New York, 15. 11. 2000, [online] (cit. 17. dubna 2019). URL.: [https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg\\_no=XVIII-12-a&chapter=18&lang=en](https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XVIII-12-a&chapter=18&lang=en)

<sup>18</sup> ČÁSLAVOVÁ, Veronika, Reintegrace sexuálně vykořisťovaných žen do společnosti, s. 11.

<sup>19</sup> Trestní zákoník, 40/2009 Sb., § 168 Obchodování s lidmi. [online], (cit. 24. března 2019). URL.: <http://zakony.centrum.cz/trestni-zakonik/cast-2-hlava-2-dil-1-paragraf-168>

lest, zneužití tísně), a dále v této souvislosti trestně postižitelné jednání (např. zjednání, dopravení, zadržování). Z tohoto pohledu je tedy vykořisťování širším pojmem než obchodování s lidmi, a zároveň vystihuje podstatu hrubého zásahu do práv a zájmů obchodovaných nebo vykořisťovaných osob. Proto jsou vykořisťované osoby širší skupinou, která zahrnuje obchodované osoby, ale současně se vztahuje i na další osoby podrobené obdobnému porušování práv, které však nemusí nutně naplňovat i další znaky skutkové podstaty obchodování s lidmi.<sup>20</sup>

Fenomén obchodování s lidmi je globální, zasahuje bohaté i chudé státy. Je určován poptávkou a veden snahou o maximalizaci zisku nebo prospěchu, jehož lze dosáhnout jen prostřednictvím extrémních praktik. Obecně je brán jako výsledek *push* a *pull* faktorů. *Push* faktory vedou osobu k tomu, aby osoba opustila místo. Zahrnují chudobu, rozpad rodiny, násilí nebo jiné rodinné tlaky, chybějící kvalifikaci, nedostatek pracovních příležitostí, diskriminaci či marginalizaci, ozbrojené konflikty, přírodní katastrofy apod. *Pull* faktory rozhodují o tom, do kterého místa se oběti přesunou. Rozumějí se jimi hlavně ekonomické rozdíly mezi regiony, ať již reálné, nebo jen předpokládané. Tyto faktory samy o sobě nejsou příčinami obchodování, ale umocňují zranitelnost znevýhodněných skupin.<sup>21</sup> Pachatelé používají k donucení fyzické a sexuální násilí nebo jeho hrozbu, omezení svobody pohybu, zadržování osobních dokladů, zadržování odměny, podvod ohledně druhu a podmínek práce, psychický nátlak, fiktivní zadlužení osoby, neznalost jazyka apod.<sup>22</sup>

Obecné statistiky nejsou zpracovány nebo zahrnují jen špičku ledovce a notně se liší. „Ročně je v globálním měřítku na světě obchodováno něco mezi 700 000 a 2 000 000 lidí. Zisky z obchodu s lidmi jsou odhadovány přibližně na roční zisk okolo 12 miliard €. Velká část těchto obchodů slouží účelu sexuálního vykořisťování žen a dětí v sexuálním průmyslu.“<sup>23</sup> Také dle zprávy Evropského parlamentu z roku 2014 je u většiny obětí (62 %) důvodem

---

<sup>20</sup> LA STRADA ČR, Manuál k sociální inkluzi obchodovaných a vykořisťovaných osob. La Strada, 2008., s. 8.

<sup>21</sup> MILFAIT, René, Komerční sexualizované násilí na dětech. Praha: Portál, 2008, s. 29-30.

<sup>22</sup> BLATNÍKOVÁ, s. 52.

<sup>23</sup> Českobratrská církev evangelická a Evangelická církev v Německu, Obchod s lidmi, sexuální vykořisťování žen a zneužívání dětí v česko-německém příhraničí. Praha: Českobratrská církev evangelická, 2008, s. 10.



obchodování pohlavní vykořisťování, přičemž ženy a nezletilé dívky tvoří 96 % zjištěných a předpokládaných obětí.<sup>24</sup>

Český pojem *obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování* je vymezen v usnesení vlády České republiky ze dne 3. září 2003 č. 849, kterým byla stanovena *Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice*. V části A se dočteme, že je definováno jako „nábor, přechovávání, přeprava, poskytnutí nebo získání osoby za účelem jejího využití v sexuálním průmyslu (při nucené prostituci, tvorbě pornografických materiálů, provozování některých forem striptýzu apod.).<sup>25</sup> V angličtině je relevantním ekvivalentem obrat *sex trafficking*.

Co se týče kuplířství, Trestní zákoník jej v §189 určuje tím, že někdo někoho „přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede k provozování prostituce“, nebo „kořistí z prostituce provozované jiným. Celkem výstižně pojem vymezuje Julia O'Connell Davidson (1998):

„... kuplíř je jedinec, který sehrává aktivní a identifikovatelnou úlohu v každodenním výkonu prostituce jedné či více osob, a v kuplířství coby aktivit směřujících k tomuto cíli. Kuplířství může tedy zahrnovat... činnosti, jež jsou považovány za o něco systematictější vydírání“.<sup>26</sup>

Pracují s ní např. May, Harocopos a Hough ve své studii, vydané v roce 2000 ve Velké Británii. Autoři poukazují na to, že lidé se účastní provozování prostituce v mnoha různých rolích. Např. partner ženy v prostituci, který nad ní nevykonává kontrolu či nátlak, není v obecném pojetí kuplířem. Avšak často najdeme i příklady opačné, kdy partneri řídí prostituci své partnerky/partnera a ovládají její/jeho příjmy. Od „klasických“ kuplířů se liší pouze tím, že mají na starosti jen jednu osobu. Proto je celá problematika tak složitá a není jednoduché spáchání trestného činu prokázat, ani působit preventivně.

---

<sup>24</sup> HONEYBALL, Mary, Zpráva o pohlavním vykořisťování a prostituci a jejich dopadu na rovnost žen a mužů. Zasedání evropského parlamentu, 3.2.2014, s. 9/26, [online] (cit. 15. dubna 2019) URL.: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+AMD+A7-2014-0071+002-009+DOC+PDF+V0//CS>

<sup>25</sup> Vláda ČR, Usnesení... Archiv MV ČR, [online] (cit. 17. dubna 2019). URL.: [file:///C:/Users/User/Downloads/strategie\\_sex\\_1.pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/strategie_sex_1.pdf)

<sup>26</sup> DAVIDSON, Julia, in MAY; HAROCOPOS; HOUGH, Z lásky nebo za peníze: Kuplíři a provozování prostituce. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, s. 5.

Kuplíři jsou jakýmsi prostředníky, kteří mají z prostituce dalších osob zisk. Jsou však produktem vlastního prostředí stejně jako jejich oběti. Mnozí zahájili trestnou činnost ještě jako nezletilí a strávili nějakou dobu v ústavech.<sup>27</sup> Jsou uváděny čtyři fáze, prostřednictvím nichž jsou oběti manipulovány kuplířem a nakonec podrobeny jeho nadvládě:

- polapení (*ensnaring*) zranitelných, společensky izolovaných osob
- vytvoření závislosti pomocí projevů náklonnosti a velkorysosti
- kontrola – vytvoření sexuálního vztahu, zasvěcení do prostituce
- totální nadvláda udržovaná pomocí fyzického nátlaku<sup>28</sup>

Z výsledků výzkumu mimo jiné vyplývá, že 100 % respondentek mělo zkušenost s fyzickým násilím ze strany kuplíře, od „facek“ až po vážnější poranění, kvůli kterým byly hospitalizovány. Přibližně 50 % uvedlo, že je kuplíř znásilnil či jinak sexuálně zneužíval. Příčinou setrvávání žen v podruží vykořisťovatele je však často citová závislost, na rozdíl od obětí obchodování s lidmi, jejichž závislost je většinou existenční.

## 1.2 Soudobé teoretické pozice

V této podkapitole budu prezentovat dvě hlavní současné teoretické pozice významné pro problematiku prostituce a sexuálního vykořisťování. Relevantní zahraniční debaty shrnují autorky Havelková a Bellak-Hančilová ve společné publikaci *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*.<sup>29</sup> Oba předložené přístupy jsou feministické a shodují se v tom, že jednání osob v prostituci by nemělo být nikdy trestné, zatímco nucení žen k prostituci by mělo být trestné vždy. Diametrálně se však liší zejména v názoru na to, zda je možné si prostituci svobodně zvolit jako povolání. Jejich argumenty mají přímý dopad na tvorbu veřejných politik a právní úpravy, a to především v otázce ochrany práv a zájmů osob v prostituci. Ovlivňují postoje veřejnosti

---

<sup>27</sup> MAY; HAROCOPOS; HOUGH, s. 9-15.

<sup>28</sup> BARNADOS (1998) in MAY, HAROCOPOS A HOUGH, s. 21.

<sup>29</sup> BELLAK-HANČILOVÁ; HAVELKOVÁ, *Co s prostitucí?*, 2008.

ke sledované cílové skupině, míru stigmatizace a rizik, kterým jsou tyto osoby vystaveny.

### 1.2.1 Pozice sexuální práce (paradigma zmocnění)

K prostituci je přistupováno jako k *sexuální práci* či *sexuální službě*. Zastánci zdůrazňují tzv. *agency* prostitutek, tedy autonomii, volbu a sebeurčení. Prostituce je podle nich podobná jiným formám práce, které lidé provozují pro svou obživu. V samotné podstatě sexuální práce nespatřují většinou žádný skrytý problém, pouze kritizují podmínky, v nichž v dnešní době probíhá. Bojují za rovná lidská i pracovní práva a ochranu všech sexuálních pracovníků. Proto bývá tato pozice někdy označován jako přístup „za práva sexuálně pracujících“. Zároveň usilují o změnu zákonů, které kriminalizují osoby poskytující sexuální služby a omezují jejich migraci.

Přestože i v rámci této pozice lze nalézt více stanovisek, spojuje je pragmatická argumentace vycházející z toho, že jev prostituce nelze odstranit. Proto je třeba se zaměřovat na prosazování rovných práv sexuálních pracovníků, normalizaci a destigmatizaci prostřednictvím legalizace.

Zastánci a zastánkyně, mezi kterými je mnoho organizací prostitutek, rozlišují mezi prostitucí nucenou (obchodováním s lidmi) a p. dobrovolnou neboli konsensuální (sexuální práce). Dle některých autorek v současnosti tato pozice dominuje zahraniční odborné literatuře. Weitzer nazývá toto východisko *paradigmatem zmocnění (empowerment paradigm)*.<sup>30</sup>

### 1.2.2 Pozice proti sexuální dominanci (paradigma útlaku)

Druhý přístup vidí prostituci jako prostředek a důsledek sexuální dominance mužů a útlaku žen. Usiluje o odsouzení prostituce jako něčeho společensky nežádoucího a nebezpečného. Weitzer jej uvádí pod termínem *paradigma útlaku (oppression paradigm)*<sup>31</sup> a upozorňuje, že osoby se málokdy rozhodnou k prostituci naprosto dobrovolně. Jejich svobodná volba je omezena zneužíváním v dětství, strategiemi obchodníků nebo kuplířů a často jsou drogově závislé.

---

<sup>30</sup> WEITZER, Ronald, Sex for sale: prostitution, pornography, and the sex industry. Roulledge: 2010, s. 3-7.

<sup>31</sup> WEITZER, tamtéž.

Havelková hovoří o tomtéž přístupu jako o pozici *proti sexuální dominanci*. Zastánci a zastánkyně podle ní chápou prostituci jako „formu násilí na ženách a porušení principu genderové rovnosti“<sup>32</sup>, či dokonce formu „ženského sexuálního otroctví“. Problematická a škodlivá je pro ně přímo podstata této činnosti, neboť se v p. prodává sama osoba, nikoliv jen její služby. Klient si kupuje panství nad ženským tělem, které je v důsledku toho viděno jako objekt, jehož důstojnost není nutné respektovat. Z toho důvodu nelze srovnávat prostituci s jinými povoláními, neboť je pro osobu v prostituci z principu škodlivá. Za hlubší základ p. považují existenci patriarchátu a sexuální dominance. Nezpochybňují však skutečnost, že jde také o důsledek ekonomické nerovnosti.

Kritici tohoto přístupu namítají, že zastánci a zastánkyně (zejména radikální feministky) vycházejí pouze z extrémních případů, které generalizují. Základní argumentace je na rozdíl od pozice sexuální práce sjednocená. Principiálním cílem je odstranění prostituce jako součást odstranění patriarchálního podřízení znevýhodněné skupiny žen. Tolerování by znamenalo vytváření kultury přijímající prostituci, a tím pádem podřízenost žen. Proto vylučují pragmatismus.

Svá tvrzení dokládají kvalitativními hloubkovými rozhovory a životopisnými příběhy, ale i kvantitativními výzkumy a statistikami. Z nich plyne, že naprostá většina žen v prostituci je vystavena násilí od klientů i kuplířů ve slovní i fyzické podobě, včetně násilí sexuálního. Prostituce je tak v tomto ohledu „neoddělitelně spjata s újmou a absencí svobodné volby, neliší se tedy koncepčně od obchodování s lidmi“. Rozlišování mezi p. dobrovolnou a nedobrovolnou je tedy zpochybněno a pro obojí je používán pojem *trafficking*.<sup>33</sup> Navíc jim jde o širší dopady prostituce do společnosti, jimiž jsou pokřiveného vnímání všech žen i destruktivní účinky na nekomerční intimní vztahy.

Přes významný dopad rozdílů těchto stanovisek do života klientek a společnosti, pro vykonávání terénní práce s cílovou skupinou žen není vždy rozhodující, jaké teoretické pozice zastávají pomáhající pracovníci či samy

---

<sup>32</sup> HAVELKOVÁ, in: Co s prostitucí?, s. 23-27.

<sup>33</sup> HAVELKOVÁ, in: Co s prostitucí?, s. 24.

klientky. Pro účely této práce se budu držet spíše paradigmatu útlaku. Přes některé rozdílné názory se v pojetí prostituce blíží postojům, které ve své činnosti zastává sledovaná NNO – OM Česká republika.

### 1.3 Právní úpravy prostituce

Legislativní nastavení je dalším faktorem, které má přímý dopad na podmínky fungování osob v prostituci. Proto je vhodné, aby pomáhající organizace a její pracovníci byli s problematikou blíže seznámeni. V otázce provozování prostituce však hraje roli mnoho faktorů. Proto se i v ČR vedou již delší dobu debaty, jaké právní úpravy jsou nejvhodnější. Zatímco na potírání trestných činů spojených se sexuálním vykořisťováním se shodnou vlastně všichni, názory na to, jak by měla vypadat právní úprava prostituce mezi srozuměnými dospělými, se značně rozcházejí. Podívejme se tedy na to, jaké dopady existující modely mají na jednotlivé společenské skupiny, včetně osob v prostituci.

#### 1.3.1 Základní typy právních úprav prostituce

Ve stručnosti nastíním základní existující typy právních úprav prostituce, jejich principy, charakteristiky a modely. Jelikož je odborná literatura nejednotná v terminologii a obsahu, uvádím v následující tabulce členění na základě převládajícího ideologického východiska, z něj pramenícího pohledu na prostituci, cílů právní úpravy a dopadů na různé skupiny osob v sex-byznysu.<sup>34, 35</sup>

---

<sup>34</sup> Srov. BELLAK-HANČILOVÁ in: Co s prostitucí?, s. 44-63.

<sup>35</sup> Upraveno dle přehledu právních úprav prostituce v 17 členských státech EU a přehledu právních úprav prostituce Barbary Havelkové. Viz tabulka BELLAK-HANČILOVÁ, in: Co s prostitucí?, s.47-49. Některá hesla byla pro účely této bakalářské práce zkrácena.

Právní úpravy:

- prohibice (kriminalizace) prostituce,
- kriminalizace poptávky po komerčních sexuálních službách,
- dekriminalizace s omezujícími opatřeními státu,
- legalizace a regulace prostituce coby výdělečné aktivity (práce),
- dekriminalizace/legalizace jako forma práce.

<b>Právní úprava</b>	<b>Prohibice (Kriminalizace) prostituce</b>	<b>Kriminalizace poptávky po sex. službách</b>	<b>Dekriminalizace s omezujícími opatřeními státu</b>	<b>Legalizace a regulace p. coby práce</b>	<b>Dekriminalizace/legalizace jako forma práce</b>
<b>Ideologická východiska</b>	Morální a náboženská přesvědčení o nepřijatelnosti, škodlivosti prostituce	Radikální feminismus, pozice proti sexuální dominanci	Morální a náboženská přesvědčení o nepřijatelnosti, škodlivosti prostituce; kriminalizovat poskytování není efektivní a spravedlivé	Pragmatismus	Liberální feminismus, pozice sexuální práce, pragmatismus
<b>Pohled na prostituci</b>	Je nemorální, společensky nežádoucí, měla by být vymýcena	Je projevem patriarchální dominance mužů nad ženami a tudíž společensky nežádoucí	Je neodstranitelná, nežádoucí, patologická; není považována za práci	Je neodstranitelná; specifická výdělečná činnost, na kterou se váže negativní jevy	Termín prostituce nahrazen termínem sexuální práce; legitimní práce
<b>Příklady jurisdikcí</b>	Většina států USA, většina zemí Středního východu	Švédsko, Island <sup>36</sup>	Většina zemí EU včetně ČR, kromě Švédska, Nizozemí, části Německa a Rakouska	Některé země v Rakousku; české země na přelomu 19. a 20. století	Nizozemí, části Německa, Nový Zéland, části Austrálie

<sup>36</sup> Mezi státy kriminalizující poptávku přibyla v roce 2016 Francie. Pozn. autorky, [online] (cit. 23.dubna 2019). URL.: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/399727-francie-zavadi-tresty-pro-klienty-prostitutek.html>

<b>Právní úprava</b>	<b>Prohibice</b> (Kriminalizace) prostituce	<b>Kriminalizace</b> poptávky po sex. službách	<b>Dekriminalizace</b> s omezujícími opatřeními státu	<b>Legalizace a regulace p.</b> coby práce	<b>Dekriminaliza- ce/legalizace</b> jako forma práce
<b>Účel právní úpravy</b>	Vymýtit prostituci	Vymýtit prostituci, eliminovat poptávku a tím i mužské násilí na ženách; veřejné politiky usilují o prevenci vstupu osob do prostituce, případně o podporu výstupu z ní	Omezit prostituci a negat. jevy s ní spojené, avšak vyhnout se kriminalizaci osob poskytujících sex za úplatu, protože by trestala marginalizované, příp. i oběti trest. činů; cílem není zlepšení postavení osob poskytujících sex. služby; může zahrnovat zdravot. prohlídky osob v prostituci a vymezování povoleného prostoru a času	Regulovat a kontrolovat p. za účelem omezení negat. jevů s ní spojených; právní opatření sledují zabezpečení veřejného pořádku, bezpečnosti, morálky a zdraví; při poskytování v souladu s právním řádem jde o legální výdělečnou činnost	Zlepšit postavení sexuálně pracujících, příspěť k dodržování jejich práv, destigmatizovat je; zlepšit právní rámeček řešení negat. jevů (kriminalita, veřejné zdraví); Právní normy jsou formulovány s ohledem na práva a postavení sexuálně pracujících
<b>Zdanění příjmů</b>	Příjmy nelze zdanit, protože se jedná o příjmy z kriminální činnosti	Dle daň. zákonů lze zdanit, ale není přijatelné, aby stát měl příjmy z p.	Výdělky by měly být zdaněny, ale v ČR se obchází	Zdanění zisků je povinné; zdravot. a soc. pojištění je možné nebo povinné	Zdanění zisků i zdravotní a soc. pojištění jsou povinné
<b>Osoby poskytující sex. služby</b>	Páchají trestnou činnost; zákon je represivní zejména vůči osobám poskytujícím sex. služby	Ženy-oběti genderového násilí, které potřebují ochranu státu a měly by prostituci opustit	Nejsou krimina- lizovány za poskytování sexu, ale mohou být postihovány např. za rušení veřejného pořádku	Legální, pokud sexuální služby poskytují v souladu s právním řádem	Osoby samostatně výdělečně činné nebo zaměstnanci a zaměstnankyně

<b>Právní úprava</b>	<b>Prohibice</b> (Kriminalizace) prostituce	<b>Kriminalizace</b> poptávky po sex. službách	<b>Dekriminalizace</b> s omezujícími opatřeními státu	<b>Legalizace a regulace p.</b> coby práce	<b>Dekriminaliza- ce/legalizace</b> jako forma práce
<b>Prostředníci</b> (kuplíři a kuplířky)	Kriminalizová- ni; vnímání jako pachatelé trestné činnosti	Kriminalizová- ni; považování za pachatele trestné činnosti, násilí a vykořisťování	Kriminalizováni; považování za pachatele trestné činnosti, násilí a vykořisťování	Legální, pokud vše probíhá v souladu s právním řádem	Legální, pokud vše probíhá v souladu s právním řádem
<b>Klientela</b> (zákazníci a zákaznice)	Kriminalizován i, vnímání jako pachatelé trestné činnosti	Klient (zpravidla muž) je kriminalizován jako pachatel násilí	Klientela může být postihována, ale zpravidla postihována není nebo jen málo	Legální, pokud vše probíhá v souladu s právním řádem	Legální, pokud vše probíhá v souladu s právním řádem

### 1.3.2 Situace v ČR

Po otevření hranic v roce 1989 byl zaznamenán značný nárůst poptávky a nabídky sexuálních služeb, ať už ve formě pouliční nebo „pod střechem“ (*indoor prostitution*).<sup>37</sup> Velká ekonomická nerovnost mezi ČR a západními zeměmi vedla k masivnímu rozvoji sexuální turistiky, hlavně v regionech při hranicích s Rakouskem a Německem a ve větších městech, zejména v Praze. Usnadněním byly i právní změny – trestný čin příživnictví, který byl za socialismu aplikován na osoby provozující prostituci, byl zrušen v roce 1990. To znamenalo dekriminlizaci prostituce.<sup>38</sup>

Výsledky výzkumu sexuálního chování a jejich trendů v ČR ukázaly, že počet mužů, kteří uvedli svou zkušenost pohlavního styku s prostitutkou, vzrostl z 9 % v r. 1993 na 14 % v roce 1998, což je považováno za statisticky významný nárůst. Ve srovnání s obdobnými výzkumy v západoevropských zemích šlo o mírný evropský nadprůměr. Na otázku, zda někdy poskytly

<sup>37</sup> Rozumí se p. vykonávanou v sex-klubech (masážních salónech, nočních klubech, kabaretech apod.), hotelech, soukromých bytech a přes eskortní servisy.

<sup>38</sup> HAVELKOVÁ, Barbara, in: Co s prostitucí?, s. 86.



pohlavní styk za peníze, odpověděla v roce 1993 kladně 3 % a roce 1998 4 % vyšetřených žen.<sup>39</sup>

Zhruba od r. 2007 byl v ČR zaznamenán pokles prostituce v pouliční formě a rozmach p. klubové. V roce 2009 hovoří zprávy o činnosti Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu o slučování do větších klubů a přesunu značné části p. do privátních bytů, případně eskort služeb, a to z ekonomických důvodů.<sup>40</sup> Vývoj v ČR v oblasti *sex trafficking* na oficiální rovině popisují Výroční zprávy Ministerstva vnitra ČR. Uvádějí nezpochybnitelný fakt, že se Česká republika stala jeho zdrojovou i cílovou zemí.

Přestože různé diskuse na téma legislativní úpravy prostituce se vedou už řadu let, ČR zatím zákonnou úpravu nemá. Prostituce sama o sobě není trestná, což platí i pro zákazníky. Je převážně považována za neodstranitelnou, nežádoucí, patologickou (viděno v nabídce, nikoli poptávce), není považována za legitimní práci. Jak vyplývá z příkladů jurisdikcí v předcházející tabulce, lze ČR zařadit do právního typu *dekriminalizace s omezujícími opatřeními státu*, někdy u nás mylně označovaného za abolicionismus<sup>41</sup>. Za konkrétní omezující opatření lze považovat konflikt práv osob v prostituci s tématy:

- Mravní výchova dětí (zákaz v blízkosti školních zařízení)
- Mravní cítění veřejnosti
- Veřejné zdraví (šíření pohlavně přenosných nemocí)
- Veřejný pořádek (upravují vyhlášky měst a obcí)
- Image města, výběr daní

Jak shrnuje HAVELKOVÁ, dosavadní návrhy se snaží omezit prostituci a negativní jevy s ní spojené, avšak jsou zaměřené na restriktivní snahy o „uklizení nepopulárního fenoménu“, jehož hlavní metodou jsou zákazy a

---

<sup>39</sup> WEISS, Petr; ZVĚŘINA, Jaroslav. Sexuální chování v ČR – situace a trendy. Praha: Portál, 2001, s. 89.

<sup>40</sup> Zprávy ÚOOZ, 2009, in: Blatníková, s. 53-54.

<sup>41</sup> Dle autorky se v ČR tento pojem nazývá „abolicionismem“, protože byl prosazován na počátku 20. století prosazován abolicionistickým hnutím, avšak v mezinárodních diskusích je pojem abolicionismus užíván pro model „kriminalizace poptávky po komerčních sexuálních službách“.

sankce v neprospěch osob v prostituci. Dle rozborů v českém právu a veřejných politikách chybí genderová perspektiva, jejímž cílem je zlepšení postavení těchto osob, nebo alespoň neutrální rozložení rizik a povinností mezi klientelu a sexuální pracovnice. Nastavení je asymetrické ve prospěch klienta; může zahrnovat povinné zdravotní prohlídky osob v prostituci, vymezování povoleného prostoru a času, pokuty za porušování vyhlášek – to vše na straně osob v prostituci.

## Shrnutí kapitoly 1

V kapitole 1 jsem shrnula základní aspekty problematiky prostituce a sexuálního vykořisťování, která je obecně velmi složitá. Snažila jsem se na základě dostupných odborných zdrojů objasnit a vymezit pojmy prostituce, sexuální vykořisťování, obchodování s lidmi a kuplířství. Z uvedených pramenů je vidět, že mezi prostitucí a sexuálním vykořisťováním, ať už ve formě kuplířství či obchodování s lidmi, existují obecně těsné souvislosti. Ne vždy je tak možné jasně určit a dokázat, zda jsou ženy v prostituci sexuálně vykořisťované.

Na tom nic nemění ani rozdíly v hlavních teoretických pozicích současnosti – v pozici sexuální práce a pozici sexuální dominance. Pochopení uvedených východisek je však podstatné z více důvodů. Jednak jde o osvětlení nejednotné terminologie, ale také o postoje veřejnosti, dalších pomáhajících organizací a samotných klientek. Z hlediska těchto paradigmat pak v této bakalářské práci přecházím k terminologii užívané zastánci pozice sexuální dominance, neboť je bližší postojům *OM ČR*.

Situaci žen v prostituci a jejich postavení ve společnosti ovlivňuje také související legislativa. Proto jsem nastínila základní druhy právních úprav, jejich cíle a charakteristiky z hlediska dopadu na cílovou skupinu, na prostředníky i klientelu. Pohled na situaci v ČR ukázal, že u nás samostatná právní úprava chybí, respektive stát uplatňuje dekriminální s omezujícími opatřeními státu. Důsledky regulačních opatření nesou jednoznačně ženy v prostituci, nikoli prostředníci či klientela. Osoby z cílové skupiny jsou stigmatizovány, což komplikuje prosazování jejich práv, sociální začlenění i resocializaci.

## 2 Terénní práce s osobami v prostituci

Cílem této kapitoly je popsat obecně metodu terénní práce, znaky naší cílové skupiny a hlavní zásady pro kontaktní formu práce s ženami v prostituci. Zdrojem těchto poznatků je stále odborná literatura, ale ta obsahuje již množství praktických informací pro činnost v terénu. Tvoří tak přechod k popisu praxe OM ČR v kapitole 4.

### 2.1 Terénní práce

*Terénní práce*, nebo jinak také *kontaktní práce*, je ekvivalentem pro výraz *streetwork* (*práce na ulici*), který se v českém nebo německém prostředí ustálil pro specifickou metodu mobilní sociální práce s klienty v jejich přirozeném prostředí, tedy v místech a v době, kde a kdy se nejvíce vyskytují. Mezinárodní terminologie není jednotná, angličtina používá pro tento typ sociální práce pojmy *detached work*, *field work* či *(mobile) youth work*. Zahrnuje nízkoprahovou nabídku sociální pomoci osobám, žijícím rizikovým či delikventním způsobem života, u nichž je předpoklad, že sociální pomoc potřebují, avšak z různých důvodů sami nevyhledávají.<sup>42</sup>

Přestože podobný princip vyhledávání sociálně potřebných lidí v terénu je známý i z historie<sup>43</sup>, v moderním pojetí se o ní hovoří až ve 20. století. V USA již od 20. let v sociální práci s pouličními gangy mládeže, v západní Evropě se rozšířila v 60. a 70. letech. Střední a východní Evropa převzala tento způsob intervence po pádu Železné opony a svých totalitních režimů. U nás se pak zaměřila na nejrizikovější skupiny z hlediska prevence HIV, a to na uživatele

---

<sup>42</sup> BEDNÁŘOVÁ, Zdena, Streetwork. In: MATOUŠEK, Oldřich, a kol. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2008, s. 169.

<sup>43</sup> Jak uvádí BEDNÁŘOVÁ na s. 170-171, šlo o pastorační činnost některých kněží. Např. Jan Milíč z Kroměříže, který se věnoval osvětové práci mezi nevěstkami již ve 14. století. V roce 1372 pro ně založil tzv. vzornou obec pro padlé dívky.

drog, homosexuály a prostitutky.<sup>44</sup> K nim pak přibyli také bezdomovci či „děti s klíčem na krku“.

Dle České asociace streetwork<sup>45</sup>, „cílem práce s osobami poskytujícími placené sexuální služby je zejména snižování souvisejících zdravotních, sociálních i psychologických rizik.“ Lze vymezit dva základní přístupy: zmírňování škod (*harm reduction*) a resocializaci.<sup>46</sup>

Jde konkrétně o tyto aktivity:

- monitorování prostředí, kde se poskytují sexuální služby; *depistáž* (vyhledávání klientů)<sup>47</sup>
- poskytování informací o činnosti organizací, institucí, o nabídce zdravotních a sociálních služeb
- poskytnutí rad (např. bezpečný sex...) a praktické pomoci (testy)
- poradenství (osobní, profesní)
- rozdávání preventivních materiálů (kondomy atd.)
- zprostředkování dalších sociálních služeb
- gynekologicko-venerologické vyšetření (v mobilní jednotce)

Metodami práce jsou kromě terénních programů také nízkoprahová zařízení, státní či soukromé venerologické ambulance a kliniky, azylové bydlení a dlouhodobé rehabilitační programy. Ne všechny tyto služby bohužel v ČR existují.

---

<sup>44</sup> MALINOVÁ, Hana, Sociální práce s ženami, které poskytují placené sexuální služby. In: MATOUŠEK, Oldřich, a kol. Sociální práce v praxi. Praha: Portál, 2005, s. 259.

<sup>45</sup> ZIKMUNDOVÁ, Martina, Terénní sociální práce s osobami poskytujícími placené sexuální služby. In: KLÍMA, Petr, a kol., Kontaktní práce. Antologie textů České asociace streetwork. 2007, s. 121-125.

<sup>46</sup> MALINOVÁ, Hana, in: MATOUŠEK, Oldřich. 2005, s. 259-262.

<sup>47</sup> MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce, s. 48.

### 2.1.1 Terénní sociální práce versus práce v terénu<sup>48</sup>

Profesionální terénní sociální práce musí být vykonávána v souladu se Zákonem o sociálních službách, který přinesl nutnost registrovat poskytované sociální služby dle předepsané typologie a splňovat všechny její zákonné podmínky. Mezi ty patří odborné vzdělání pracovníků, naplňování standardů kvality, individuální plánování atd.<sup>49</sup>

Tato skutečnost je pro pomáhající organizace a jejich terénní programy výzvou. V případě, že nemohou splnit nároky na profesionalizaci svých služeb, neznamená to, že nemohou tuto metodu využívat a působit v terénu obdobným způsobem. Tyto aktivity nelze považovat za sociální službu v odborném slova smyslu, proto je tento fakt zdůrazněn terminologickým odlišením a označován jako *práce v terénu*.

Práce v terénu (dále PvT) se ve svých východiscích a metodách opírá a inspiruje terénní sociální prací. Je rovněž zaměřena na osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy, a tudíž samy z různých důvodů nevyhledávají anebo nemohou vyhledat sociální služby.

Práce v terénu je využívána jako specifická forma prevence mimo rámec sociálních služeb, avšak mohla by být nahlížena jako „činnost nebo soubor činností (...) zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení“.

La Strada ČR, jako renomovaná NNO v oblasti práce s obchodovanými a vykořisťovanými osobami, chápe PvT jako „specifickou formu intervence do prostředí cílových skupin, která vychází z metod a principů terénní sociální práce a sociální práce obecně. Nejedná se však o sociální službu ve smyslu zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách. Další rozvoj této aktivity vnímáme jako dlouhodobější proces, na kterém by se měly podílet také další subjekty a zástupci a zástupkyně cílové skupiny.“<sup>50</sup>

La Strada využívá PvT pro práci s obchodovanými a vykořisťovanými osobami a hledání možností dalších způsobů kontaktu. Doporučuje PvT pro práci s cílovými skupinami, které mají výrazná specifika a u nichž je

---

<sup>48</sup> La Strada ČR, Manuál..., 2008, s. 12-13.

<sup>49</sup> Zákon 108/2008 Sb. o sociálních službách, který vstoupil v platnost 1.1.2007.

<sup>50</sup> La Strada ČR, Manuál..., 2008, s. 13.

potřeba nabízené služby pružně modifikovat. Zároveň doporučuje, aby s vhodnými klienty pak na PvT navazovaly poskytované profesionální sociální služby. Informace a zkušenosti získané skrze skrze PvT mají být využity pro aktualizaci nabídky skutečně potřebných registrovaných sociálních služeb a také pro oblast *advocacy/lobby* ve prospěch cílové skupiny.

To se shoduje se způsobem práce a poznatky, které při kontaktech s ženami v prostituci činí pracovníci OM ČR. Proto se termín PvT jeví vhodný i pro vymezení činnosti, kterou tato NNO vykonává. Při použití pojmů *terénní práce*, *terénní pracovník* v této bakalářské práci nemám vždy na mysli úzké pojetí odpovídající pouze profesionální sociální práci, nýbrž širší význam, obsahující i koncepci PvT. Pokud je třeba toto rozlišit, hovořím o *terénní sociální práci* pro odbornou profesionální činnost dle Zákona o sociálních službách a o *práci v terénu* pro neregistrované aktivity.

## 2.2 Cílová skupina žen v prostituci a její znaky

Terénní pracovník pracuje s problémy osob z cílové skupiny, nikoli s problémy, které klienti případně působí jiným lidem. Cílová skupina je definována primárními (osobními) a sekundárními (týkající se problémového jevu) definičními znaky, a to na více úrovních.<sup>51</sup>

Pro účely této práce jsou na obecné úrovni za cílovou skupinu považovány *ženy v prostituci*.<sup>52</sup> Na konkrétní úrovni jde o *dospělé ženy v nočních klubech* (indoor prostředí), *kteří mají zkušenost se sexuálním násilím nebo přímo se sexuálním vykořisťováním* (míněno jak v rámci konsensuální prostituce, tak v rámci kuplířství či obchodování s lidmi). Uváděné znaky lze aplikovat ve větší či menší míře na celou cílovou skupinu, přestože existují individuální rozdíly.

---

<sup>51</sup> STANÍČEK, Jiří. Definování cílové skupiny v rámci pojetí práce zaměřené na člověka. In: ČAS, Kontaktní práce, s. 87-91.

<sup>52</sup> Použitá česká odborná literatura hovoří nejčastěji abstraktně o „osobách, poskytujících placené sexuální služby“, avšak vzhledem k zaměření na praxi mnou vybrané pomáhající organizace, respektuji v terminologii její východiska. Pozn. autorky.

### 2.2.1 Rizikový způsob života

Rizikové prostředí, životní styl a chování je hlavní charakteristikou osob v prostituci, jak napovídá i fakt, že jde o jednu ze skupin kontaktovanou v rámci terénní sociální práce. Dle Matouška jde o „jednání, jež může ohrozit život, zdraví, nebo sociální integritu jedince, nebo chování, které je namířeno proti zájmům společnosti definovaných zákony...“<sup>53</sup>

Rizika se promítají do všech oblastí života osoby v prostituci. Jedná o rizika zdravotní, jimiž je nákaza pohlavně přenosnými nemocemi (kapavka, syfilis, HIV+), ale i onemocnění, která se přidružují k závislosti na návykových látkách a k jejich aplikaci (např. absces, hepatitida typu B a C a další). Mnohé osoby platící za sexuální služby požadují nechráněný styk, což zvyšuje riziko škodlivých dopadů na zdraví. Kvůli závislosti na drogách jsou pak ženy ochotny podstoupit i méně bezpečné sexuální praktiky. Obecně platí, že sexbyznys a užívání návykových látek spolu relativně úzce souvisí. Drogy bývají podávány za účelem manipulace s obětí, nebo jsou primární příčinou vstupu do prostituce. Později k jejich zneužívání přistupují další účely – (posilující a povzbuzující účinky). Ve výčtu užívaných látek nechybí alkohol, sedativa, analgetika i tzv. tvrdé drogy.<sup>54</sup> Z analýzy výzkumů vyplývá, že ženy drogy užívají primárně jako „pomoc se zvládnutím stresu a vypětí v důsledku náročného pracovního režimu, zvýšení pracovního výkonu nebo vyrovnání se s tvrdými pracovními podmínkami“.<sup>55</sup>

Již jsem zmiňovala fakt, že je těžké odlišovat mezi prostitucí dobrovolnou a nucenou, nebo situacemi, kdy a jak z činnosti klientky kořistí někdo další. Ani zastánci různých přístupů k této problematice nevedou spor o tom, že na ženách v prostituci je pácháno určité násilí. Příznivci pozice proti sexuální dominanci předkládají fakta o časté realitě fyzického násilí (bití, šlehání a bičování, znásilnění či jiných forem sexuálního útoku, a dokonce vraždy) i psychologické újmy. Tvrdí, že i „placená každodenní penetrace je násilím“.

---

<sup>53</sup> MATOUŠEK, Oldřich, Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2003, heslo „rizikové chování“, s. 185.

<sup>54</sup> GÖDTEL, Reiner, Sexualita a násilí. Praha: Český spisovatel, 1994, s. 56.

<sup>55</sup> ONDRÁŠEK, Stanislav; KAJANOVÁ Alena, Užívání návykových látek u žen pracujících v sexbyznysu. In: Drugs & Forensics Bulletin Národní protidrogové centrály, ročník XXV, 1/2019, s. 24-26.

Oproti tomu příznivci pozice sexuální práce považují za problém jen nekonsensuální násilí – tedy „excesy, které zjevně nebyly součástí smlouvy“.

Výzkumy ukazují, že je to osoba v prostituci, kdo čelí v porovnání s jejím klientem vyššímu riziku fyzické i psychické újmy.<sup>56</sup> Za nejrizikovější formu je považována p. pouliční. Rozsáhlý sociologický výzkum NNO *Rozkoš bez rizika* z let 2014-2015 na celorepublikové úrovni ukázal, že nejčastější formou je násilí psychické (tři čtvrtiny dotázaných) a k němu se přidružují další násilné akty. Mohou je působit kuplíři, zprostředkovatelé, zákazníci, ale i kolegyně. Nejčtenější kombinací násilí na ženách v prostituci je souběh násilí fyzického, sexuálního a ekonomického, který uvedla více než pětina korespondentek. Pouze jedna desetina dotazovaných žen nezažila žádnou ze sledovaných forem násilí.<sup>57</sup>

Jako hlavní druhy psychologické újmy jsou v literatuře zmiňovány následky traumatizace včetně posttraumatické stresové poruchy (PTSP), deprese, poruchy spánku, poruchy příjmu potravy, poruchy osobnosti, pocity viny, úzkosti atd. Speciálním znakem cílové skupiny žen v prostituci je velké procento těch, které pocházejí z dysfunkčních rodin, případně už v dětství nebo v mládí prožily sexuální zneužívání či tělesné násilí. Studie<sup>58</sup> dospěly k těmto údajům:

- 75 % dívek v prostituci pochází z neúplných a narušených rodin, vyrůstalo v ústavních zařízeních nebo pěstounských rodinách;
- 80 % bylo v dětství sexuálně zneužito;
- v 96 % utekly kvůli zneužití z domu;
- v 90 % vedlo zneužití k prostitučnímu chování
- v 62 % byly v dětství tělesně týrány, tj. pravidelně bity;
- v 66,7 % byly psychicky týrány, zejména vystaveny stálé kritice, odpírání lásky, ve všech případech prožily nějakou formu zanedbávání nebo zneužívání;

---

<sup>56</sup> HAVELKOVÁ, in: Co s prostitucí?, s. 78.

<sup>57</sup> KUTÁLKOVÁ, Petra a kol., Tak tohle ne! Analýza násilí v sexbyznysu a jeho řešení.

Rozkoš bez rizika z.s.: Brno, 2016, s. 92.

<sup>58</sup> GERLINGER, 2001, in: MILFAIT, 2008, s. 46.



- 80 % věřilo, že nemají jinou alternativu, velká část měla problémy a neúspěchy ve škole.

Další rizikové faktory:

- jazyková bariéra cizinek, která může komplikovat dostupnost informací, kontaktů, případně pomoci neziskových organizací;
- neregulérní pobytový statut osoby, od kterého se může odvíjet strach požádat o pomoc; to způsobuje snadnou vydíratelnost jinými osobami.
- absence či slabá podpora rodiny
- závislost na klientovi/zprostředkovateli/ce;
- výplata mzdy přes klienta/zprostředkovatele a prostor, který tím může vznikat pro manipulaci a zneužívání;
- zadržování dokladů, mzdy a omezování osobní svobody, nátlak, výhrůžky, přímé násilí, strach z mafie
- fiktivní zadluženost (v některých případech dlužní otroctví)<sup>59</sup>

### 2.2.2 Stigmatizace

Ženy v prostituci, a to včetně těch, které jsou obchodovány a které se z provozování prostituce chtějí vymanit, jsou vystaveny silné společenské stigmatizaci, posilované předsudky a mýty. Příkladem takových falešných přesvědčení může být třeba:

*prostitutky vydělávají spoustu peněz a jsou bohaté;  
 prostituce nikoho nebolí – je to jen sex za peníze;  
 prostitutky nemají žádnou morálku a nelze jim věřit;  
 prostituce je nejstarším řemeslem a nelze ji odstranit;  
 prostitutku nelze znásilnit;  
 prostitutky milují sex a jsou to nymfomanky;  
 prostitutky můžou za šíření pohlavních nemocí... atd.<sup>60</sup>*

---

<sup>59</sup> Upraveno dle La strada ČR, Manuál

<sup>60</sup> GRANT; LOPEZ, Hands that Heal, s. 271 (vlastní překlad).

Jak ukazují např. HAVELKOVÁ a BELLAK-HANČILOVÁ ve svých analýzách<sup>61</sup>, osoby v prostituci zůstávají jako skupina v ČR stigmatizovány, čelí společenskému vyloučení a znevýhodnění. Potýkají se s problémy při prosazování svých práv, nebo určitá práva nemají vůbec (zejména práva, vyplývající z pracovněprávních vztahů). Obávají se ohlásit trestnou činnost, neboť se setkávají i u policistů s názory, že si „za násilí či okradení mohou samy, když dělají tuhle práci“.

Takto neseriózně je násilí prezentováno i v médiích, kde je „zlehčováno zejména dvěma způsoby. Buď je prezentováno jako děsivé historky černé kroniky, nebo jako příběhy k pobavení.“<sup>62</sup> Mediální obraz žen v prostituci je konstruován jako těch „jiných“, asociálních a deviantních, ať z hlediska etnicity (*Romky*), národní příslušnosti (*cizinky*) nebo morálního (*zkažené*). To samozřejmě přispívá k identifikaci žen v prostituci jako „hrozby pro společnost“ a k vytváření „morální paniky“. To se stává základem pro jejich vyčlenění ze „slušné většinové společnosti“ a jejich odsunutí mimo zrak veřejnosti.

O sociální exkluzi, stigmatizaci a problematice práv žen v prostituci hovoří zejména pracovníci nestátních organizací, které se problematikou zabývají. Snaží se rozšiřovat veřejné povědomí a působit preventivně na společenské prostředí i na cílovou skupinu.

### **2.2.3 Specifické potřeby sexuálně vykořisťovaných**

Ženy v prostituci, které zakusily nějakou formu sexuálního násilí či vykořisťování, se potýkají se specifickými zkušenostmi a symptomy, ze kterých plynou jejich specifické potřeby. Pro porozumění těmto osobám je zde chci stručně shrnout. Dělení na jednotlivé oblasti potřeb je pouze pro účely větší přehlednosti, neboť jde o to, vidět klientky jako celistvé bytosti.

Nejčastější specifické potřeby tělesného rázu se pojí se zdravotními problémy plynoucími z infekční či neinfekční choroby, gynekologických obtíží, zneužití návykových látek, mentálního zdraví a zraněními plynoucími z fyzického násilí. Pro některé z obchodovaných žen je problematické zajistit si dostatek spánku či nějaký odpočinek, nebo se dostat k jakémukoli lékaři.

---

<sup>61</sup> HAVELKOVÁ; BELLAK-HANČILOVÁ, Co s prostitucí?, s. 124-204.

<sup>62</sup> Tamtéž, s. 190.

K tomu mnohdy přistupuje potřeba řešit nechtěné těhotenství, zanedbaná zranění z minulosti apod. Pro ženy, které vystupují z prostituce, se může jednat dokonce o terminální stadium nemoci a potřebu hospicové péče.

Prožité extrémně ohrožující zážitky či dlouhotrvající stresové situace žen v prostituci jsou traumatizující a jako takové přinášejí psychosomatické následky. Kromě spuštění akutní reakce na stres mohou být impulsem pro vznik *posttraumatické stresové poruchy (PTSP)*. V případě traumatu jsou poničeny psychické a adaptační mechanismy natolik, že osoba již není schopna se s ohrožením vyrovnat. Jde o reakci na bezmocnost, kdy není možný útok ani únik. Děsivé zážitky „paralyzují systém sebeobrany, ničí pocit vnitřní kontroly a kompetence a ve svých důsledcích narušují i důvěru ve smysl, řád a kontinuitu lidského života“<sup>63</sup>. Změny fyziologické, emoční a kognitivní povahy jsou hluboké a mají tendenci přetrvávat dlouho po skončení akutního stavu ohrožení. Přinášejí zpravidla narušení sociálních vazeb a pocit viny.

Může se vyskytovat neschopnost vyvolat některý důležitý moment události, pocit lhostejnosti nebo odcizení ve vztahu k jiným, zúžený rozsah emocí (např. neschopnost pociťovat lásku). Je zřetelně snížena chuť do života, zájem o důležité činnosti a o budoucnost. Trvale jsou přítomny příznaky zvýšené dráždivosti, např. problémy s usínáním, podrážděnost, návaly hněvu, obtíže s koncentrací, nadměrná úleková reaktivita a zvýšená bdělost. PTSP se běžně vyskytuje ve spojení s jinými poruchami, např. s úzkostnými stavy, depresí, fobiemi, závislostmi, panickou poruchou apod. Dalšími poruchami vzniklými v souvislosti s traumatem může být disociace, depersonalizace, derealizace, amnézie, poruchy příjmu potravy, výkyvy nálad, sebepoškozování atd. Projevují se různé obranné mechanismy a strategie zvládnutí zátěže.

Významné také potřeby sociální. Sociální síť a společenství jsou základem sociální opory, která představuje „důležitý pilíř duševního a tělesného zdraví, zvyšuje odolnost vůči zátěži“.<sup>64</sup> U žen v prostituci může být přirozený systém opory (rodina, příbuzní a známí) nedostatečný a jejich potřeby bezpečí, důvěry, vlivu, úcty a intimity zvýšené, či dlouhodobě nenaplněvané. Do své původní

---

<sup>63</sup> VIZINOVÁ, PREISS, Psychické trauma a jeho terapie (PTSD): psychologická pomoc obětem válek a katastrof. Portál: Praha 1999, s. 17.

<sup>64</sup> BAŠTECKÁ, Bohumila, a kol., Terénní krizová práce. Psychosociální intervenční týmy. Praha: Grada Publishing, 2005, s. 85.

rodiny či komunity se často nemohou vrátit ani v případě, že prostituci opustí – ať už kvůli pocitům viny, příčinám a následkům, stigmatizaci, limitovaným možnostem zaměstnání nebo rozbitým vztahům. Pomáhající organizace tak může hrát významnou úlohu v poskytnutí potřebné psychosociální opory.

Zvláště u cizinek zavlečených do jiných zemí je důležité brát v potaz celkové vykořenění – velké kulturní rozdíly, neznalost jazyka, případně odlišné hodnoty a pohled na svět. Mohou být další překážkou komunikace, budování sítě vztahů i integrace do běžného života. Nesmíme zapomenout také na potřeby ekonomické či profesní (chybějící vzdělání či potřebné znalosti a dovednosti).

Na naplnění často čekají i jejich potřeby spirituální. Sexuální vykořisťování ovlivňuje celou osobnost a stává se optikou, která pokřivuje pohled oběti na sebe sama, na interakce s druhými lidmi i na koncept víry, naděje a Boha. Duchovní rozměr by neměl být při práci s cílovou skupinou opomíjen, neboť je zdrojem obnovy. Avšak necitlivé prosazování náboženských přesvědčení by mohlo znamenat opakovanou traumatizaci. Proto je prvotní potřebou v duchovní či pastorační sféře zakusit bezpodmínečné přijetí, bezpečné vztahy, a láskyplné prostředí.<sup>65</sup>

Potřeby jednotlivých podskupin žen v prostituci i konkrétních osob se liší i při jejich cestě ze sexbyznysu. *Profesionálky*, které berou prostituci jako povolání, odcházejí, když nastane čas. Klientky typu *poloprofesionálky*, pro něž je prostituce něco jako závislost, potřebují léčbu (terapeutická komunita, dlouhodobé rehabilitační programy). Dlouhodobá terapie a rehabilitace je potřebná i pro *oběti obchodování s lidmi*.<sup>66</sup> Pokud jdou oficiální cestou, stát garantuje státní Program podpory obětí obchodování s lidmi.<sup>67</sup>

Zvýšená potřeba péče o oběti se však týká všech žen, které zažily sexuální vykořisťování. Při resocializaci často potřebují podporu v podobě azylového bydlení, vzdělávání, nového způsobu obživy a v neposlední řadě nových vztahů v nové komunitě.

---

<sup>65</sup> GRANT; LOPEZ, Hands that Heal, s. 217-237.

<sup>66</sup> Česká asociace streetwork, Kontaktní práce, s. 122.

<sup>67</sup> MV ČR, [online] (cit. 5.5.2019), URL.: <https://www.mvcr.cz/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

## 2.3 Zásady práce s cílovou skupinou

Jako cílovou skupinu jsem v předchozí podkapitole stanovila ženy v prostituci, které poskytující sexuální služby v indoor prostředí, tedy v erotických podnicích či klubech. Za předpoklad pomáhajícího kontaktu s nimi považuji partnerský vztah a zúčastněný přístup, který ve všech krocích intervence respektuje vlastní rozhodování klientek. S tím se pojí partnerství se státními institucemi, státními i nestátními pomáhajícími organizacemi a dalšími zainteresovanými subjekty. Tato spojení jsou nezbytná pro prosazení změn v životě jednotlivců, cílové skupiny i celé společnosti.

### 2.3.1 Tým

Základem intervence je vytvoření týmu. Pro službu ženám je nejvhodnější ženský, případně smíšený. Členové týmu musejí nejprve projít potřebným vzděláváním. Je také nutné prozkoumat danou lokalitu a provést mapování a monitoring, kde se podniky nacházejí, kdy je nejvhodnější žádat o vstup apod.

Vhodný počet při návštěvě podniku jsou dva až tři členové týmu. Pokud je tým větší, lze jej rozdělit na více skupin, jdoucích na různá místa. Předem je nutné si jako tým i jednotlivci stanovit hranice, do čeho se pustit, co odmítnout a jakým způsobem.

Oblečení by mělo být solidní, pohodlné a působit upraveně. Pro práci v klubech je vhodnější lépe vypadající ošacení, budící větší důvěru. Ale nehodí se příliš vyzývavé vzezření, aby šlo odlišit terénní pracovníci od poskytovatelky sexuálních služeb. Obuv volit nízkou, v chladnějším období dostatečně teplou, neboť se stává, že se stojí déle na jednom místě. V rámci bezpečnosti je lepší nebrat si na krk věci jako šálu, šátek atd., které lze zneužít ke škrcení či odvléčení.<sup>68</sup>

### 2.3.2 Kontaktování

Nejprve je potřeba dostat se dovnitř klubu. Nechat si zavolat manažera, ochranku či barmana, uklidnit je, že nejde o policejní akci, a vysvětlit, o co se pracovníci snaží. K tomu je dobré mít po ruce nějaké vizitky či brožurky a snažit se zdůraznit důvěryhodnost, diskrétnost, bezplatnost. Zároveň být

---

<sup>68</sup> Česká asociace streetwork, Kontaktní práce, s. 123.

připraveni na podezírání i odmítnutí.<sup>69</sup> Reakce při vstupu jsou velmi různé, někteří majitelé návštěvu týmu vítají. Pro jiné jsou terénní pracovníci určitým ohrožením, ať už kvůli zjištění nedostatků, či „ušlému výdělku“. Při neúspěchu zkusit opakovat návštěvu někdy příště.

Zásadou je vyhýbat se konfliktům, komunikovat slušně, nekomentovat pravidla podniku. Pokud je situace příznivá, je možno se snažit zjistit, kolik tam je žen, jaké jsou národnosti nebo jakým jazykem hovoří. Je možné se domluvit i na jindy a vzít s sebou pracovníka, který potřebný jazyk ovládá. Jelikož čas klientek je drahý, je třeba respektovat jejich vytíženost.

Jde o průběžnou práci s tzv. protékající cílovou skupinou (*průtokovou strategií*), kdy vyhledáváme klientky na „principu síta“. V tomto druhu kontaktu je vysoké množství prvokontaktů, vyšší míra anonymity. Jen někdy je možné pokračovat s konkrétními klientkami dále a přejít postupně ke *strategii doprovázení*.<sup>70</sup>

Na straně pracovníka v terénu může být překážkou: strach z prvokontaktu (zábrany v oslovení cizího člověka, nepřiměřená obava o vlastní bezpečnost); nedostatečné komunikační schopnosti (nejistota, nesrozumitelnost sdělení); nedostatečná znalost cílové skupiny a dané problematiky apod.<sup>71</sup>

### 2.3.3 Poradenství

Poradenství je jednou z nosných služeb v terénní práci. To platí pro ženy z ulice, indoor klubů, eventuálně i privátů a escort služeb. Nejde jen o oblast zdravotní, ale také sociální a psychologickou. V první řadě jde o sdílení, poskytnutí konzultace a psychosociální podpory. Proškolení v problematice je součástí přípravy a dále záleží na zkušenostech každého ze zapojených pracovníků.

Klíčovou roli zde hraje rozhovor. Ten nesmí zasahovat do byznysu. Nejlepší je, pokud se může uskutečnit bez dohledu „manažera“, v klidnější části podniku. Pro navázání vztahu je vhodné dát najevo osobní zájem, projevit náklonnost. Při prvním kontaktu nelze očekávat mnoho informací

---

<sup>69</sup> Česká asociace streetwork, Kontaktní práce, s. 125.

<sup>70</sup> Česká asociace streetwork, Kontaktní práce, s. 273-277.

<sup>71</sup> La Strada ČR, Manuál..., s. 35-36.

o podmínkách práce, ale je možné, že o tom ženy chtějí hovořit, nebo se otevrou při některé z dalších návštěv.<sup>72</sup>

Pro vedení rozhovoru platí obecné zásady Rogersovského přístupu<sup>73,74</sup> a pravidla aktivního naslouchání.<sup>75</sup> Více k této fázi v podkapitole 2.4. *Nároky na pomáhající pracovníky*. Co rozhodně nedělat: nefotit; nepsat si poznámky; neslibovat, co nelze splnit; nevnucovat se a neklást příliš dotěrné otázky; nepřijímat od klientek peníze nebo cenné věci; nemoralizovat a neodsuzovat; nediskriminovat atd.<sup>76</sup>

Poradenství může obsahovat potřebné chybějící znalosti. Zvláště klientky z ekonomicky slabších zemí mnohdy nemají dostatek informací o rizicích obchodu s lidmi a o možnostech pomoci v těžce řešitelné situaci. Kromě toho, že mnohdy nevědí o existenci nevládních organizací, nerozumí také jejich fungování a v některých případech spojují jejich činnost s působením státního aparátu (policie, úřady práce apod.), ke kterému nemají důvěru a mohou s ním mít špatné zkušenosti.

Pokud problém přesahuje možnosti daného programu či terénního pracovníka, lze je odkázat na jiné pracoviště, odborníka či specializovanou organizaci. To platí i pro případ, kdy máme indicie trestného činu a je třeba zásah policie – terénní pracovník rozhodně nesmí jednat na vlastní pěst.

### 2.3.4 Podpora v krizi

Na místě je hovořit i o krizové pomoci a podpoře. Mezi tyto činnosti se počítá překlad, doprovod do nemocnice či návštěva při pobytu v nemocnici, poradenství a citová podpora, krizové ubytování, pomoc při řešení problémů, přístup k dalším službám.<sup>77</sup>

Pro doprovázení osob v akutní stresové reakci či se znaky traumatizace se jeví vhodná *podpůrná (supportivní) psychoterapie*.<sup>78</sup> Při ní dochází k intervenci

---

<sup>72</sup> La Strada ČR, Lidská práva v praxi, s. 35-36.

<sup>73</sup> KRATOCHVÍL, Stanislav, Základy psychoterapie. Praha: Portál, 1998, s. 54-58, 110-111.

<sup>74</sup> BAŠTECKÁ, Bohumila, a kol., Psychologická encyklopedie: aplikovaná psychologie. Praha: Portál, 2009, heslo: Rogersovská psychoterapie, s. 324-327.

<sup>75</sup> MATOUŠEK, Oldřich, Slovník sociální práce, s. 25.

<sup>76</sup> La Strada ČR, Lidská práva v praxi., s. 28.

<sup>77</sup> La strada ČR, Lidská práva v praxi, s. 31.

<sup>78</sup> VIZINOVÁ, PREISS, s. 62.

bez hlubšího pronikání do osobnosti člověka a může ji poskytovat každý poučený pracovník. Hlavním léčebným prostředkem je vyjádření porozumění ze strany pomáhajícího. Zaměřuje se s klientem na:

- navázání terapeutického vztahu,
- edukaci o následcích traumatu a léčbě,
- popis traumatické události,
- vyjádření emocí za účelem zmírnění napětí,
- porozumění souvislostem a subjektivnímu významu události,
- podporu v současné situaci a řešení problémů.

Hlavní předpoklady práce pomáhajícího s klientem:<sup>79</sup>

- Pozorně vyslechnout
- Respektovat všechny pocity a jejich projevy
- Nabídnout podporu a jistotu, ne soucit
- Neradit, co by oběť měla či neměla dělat nebo cítit
- Nekritizovat ani neobviňovat postiženého
- Chovat se s úctou a nedělat narážky, že si něco vymýšlí nebo chce upoutat pozornost

### **2.3.5 Zmocňování a doprovázení**

To vše by mělo směřovat k tomu, aby se zlepšila úroveň života těchto žen ve směru k *wellbeing*. Princip *zmocňování/posílení (empowerment)* má za cíl zvýšení schopnosti prosazovat vlastní oprávněné zájmy, vymanit se z utlačeného postavení. Z perspektivy kontaktu s klientkami se jím míní „posilování sebevědomí, posilování schopnosti vyjednávat a asertivně prosazovat osobní či úzce skupinové zájmy“<sup>80</sup>. S tím se pojí edukace o právech, jejich prosazování a povzbuzování, aby každá klientka byla schopna

---

<sup>79</sup> PORTERFIELDOVÁ, Jak se vyrovnat s následky traumatu, s. 101.

<sup>80</sup> MATOUŠEK, Oldřich, Slovník sociální práce, heslo: posílení/zmocňování, s. 154.



činit vlastní rozhodnutí. *Empowerment* klade důraz na „eliminaci zranitelnosti a závislosti a na posilování vlastních zdrojů a kompetencí cílové skupiny.“<sup>81</sup>

Úlehla používá pro termín *zplnomocňování*.<sup>82</sup> Klient je zplnomocňován v tom, co se mu daří, čeho si cení. Vychází z přesvědčení, že je třeba umožnit klientovi, aby nad svým životem měl vlastní kontrolu a aktivně se podílel na hledání cílů i řešení problémů. Společně s pracovníkem pak stanovují kroky, které by mohly vést k žádoucí změně.

Pro uskutečnění potřebných aktivit klientky často potřebují paralelně k laickému doprovázení (sdílení) i doprovázení profesionální. To by mělo být zacíleno a časově omezeno. Kromě složky poradenské má takové doprovázení i složku podpory a nezbytné pomoci.<sup>83</sup> Může jít o zprostředkování služeb a kontaktu s okolním prostředím, o tlumočení, doprovod k lékaři či na úřady apod. Případně se může jednat o doprovázení na cestě ven ze sexbyznysu.

Pokud chce klientka prostituci opustit, pracovník pomáhá najít k tomu dostatek vnitřních i vnějších zdrojů. Vystoupení je velmi nesnadné a složité. Při resocializaci se objevuje množství překážek. Ze strany klientek by pomáhající pracovníci tedy měli počítat i s regresí; nezralým jednáním; frustrací z pomalého posunu vpřed; hněvem na svou situaci a ty, kdo k ní mohli nějak přispět; sebeobviňováním; příznaky deprese, PTSP či jiných poruch; opakovanými návaly aktivity v procesu; závislostí na pomáhajících osobách; potížemi s důvěrou apod.<sup>84</sup>

### 2.3.6 Právní principy

V neposlední řadě platí pro terénního pracovníka základní právní principy<sup>85</sup>:

- povinnost zachovávat mlčenlivost
- povinnost ochrany osobních údajů
- povinnost překazít trestný čin

---

<sup>81</sup> La Strada ČR, Manuál k sociální inkluzi obchodovaných a vykořisťovaných osob.

<sup>82</sup> ÚLEHLA, Ivan. Umění pomáhat. Učebnice metod sociální praxe. Praha: SLON, 2005, s. 89.

<sup>83</sup> VÁVROVÁ, Soňa, Doprovázení v pomáhajících profesích. Praha: Portál, 2012, s. 65-72.

<sup>84</sup> Hands that Heal, s. 141 (vlastní překlad).

<sup>85</sup> ŠPATENKOVÁ, Naděžda, a kol., Krizová intervence pro praxi. Praha: Grada Publishing, a.s, 2011, s. 49.

- povinnost oznámit trestný čin – nejde vždy
- povinnost zachovávat lidskou důstojnost
- povinnost zabezpečit kvalifikovanou právní pomoc

### 2.3.7 Nároky na pomáhající pracovníky

Základem terénní práce je kontakt. V tomto kontaktu jde o setkání dvou osobností a jejich životních příběhů v konkrétním prostoru a čase. Jelikož v terénní práci chybí zázemí prostorů a zařízení, její zázemí spočívá v zázemí role terénního pracovníka, nesené jeho osobností. Jeho vlastnosti, dovednosti a postoje mu pomáhají získat v kontaktu s klienty potřebný status. Vymezeným rámcem jeho jednání je převzetí určité role a jejích hranic, stejně jako respektování hranic jeho vlastních možností.

Základními rolami terénního pracovníka jsou *člověk zvenku*, *odborník* a *profesionál*. Jako „člověk“ má cíle, motivy, pocity a nálady; spojení „člověk zvenku“ poukazuje na to, že nemá stejný problém jako klient; to je platforma pro sdělení „jsem bezpečný, můžeš mi věřit“; podstatné pro vybudování důvěry. Obsahem role odborníka je jednak postoj učitele, nezbytný pro autoritu k předání bezpečnějších modelů chování, a rovněž postoj žáka (ve smyslu „ty sám jsi odborník na svůj stav, pouč mne o něm“). Role profesionála, ať už jako zaměstnance či dobrovolníka, znamená předpoklad odpovědnosti vůči své práci a je jistou garancí ochrany klienta i pracovníka.<sup>86</sup>

Předpokladem efektivní práce v terénu je pracovníkova vstřícnost, důvěryhodnost, neautoritativní vystupování, schopnost komunikovat a udržovat vztah. Mezi potřebnými socioterapeutickými dovednostmi by nemělo chybět navazování kontaktů, aktivní naslouchání a zároveň vedení rozhovoru. Mimo přímou práci v terénu a nepřímou práci s přípravou na kontakt je třeba, aby byl pracovník schopen prezentace na veřejnosti, medializace a jednání s institucemi. K těmto kompetencím přistupuje ještě tzv. přesahující práce, do které můžeme zařadit metodické vedení, profesní vzdělávání, intervizní sezení a supervizi.<sup>87</sup>

---

<sup>86</sup> Česká asociace streetwork, Kontaktní práce, s. 129-135.

<sup>87</sup> BEDNÁŘOVÁ, in: MATOUŠEK, Metody a řízení sociální práce, s. 174.

Jedná se o pomáhající práci ve stresujícím prostředí, průběžnou, často s traumatizovanými osobami. Pracovník většinou nemá možnost působit v procesu s klientkami kontinuálně. Avšak i když takovou možnost má, je nutno nahlížet na možnosti rehabilitace realisticky a počítat se zklamáním, odmítnutím, selháním, korupcí a frustrací. To vyžaduje dostatečnou míru zralosti a odolnosti.

Riziko vyhoření (kontakt s trestnou činností ze strany cílové skupiny nebo naopak páchanou na cílové skupině) a terciární formy traumatizace (skrze kontakt s traumatizovanými jako svědek, člen skupiny, pomáhající pracovník) je vysoké. Vzhledem k propojení prostituce s kriminálními aktivitami se ohroženým či primárně traumatizovaným snadno stane i sám pracovník. Z důvodu zachovávání důvěrnosti či pro ostatní lidi tabuizovaných témat nelze probírat pracovníkovy zkušenosti v přirozené síti kontaktů. Do popředí tak vyvstává potřeba intervize v týmu, respektování hranic a nezávislé supervize. Pro udržení zkušených pracovníků v týmu je potřeba poskytovat jim jasné definovaná pravidla, všestrannou oporu (mentoring) a průběžné vzdělávání.<sup>88</sup>

Významnou součástí je i dobrovolnická pomoc. Dobrovolníky je nutné vyškolit a průběžně supervidovat jejich kontakty v terénu. Zejména je nutné kompletní porozumění bio-psycho-sociálním efektům sexuálního zneužití a traumatu. Výhodou dobrovolnické práce je, že může „dalekosáhle respektovat jak potřeby klienta, tak dobrovolnickovy možnosti“.<sup>89</sup> Mezi klientem a dobrovolníkem vzniká ještě osobnější a bezprostřednější vztah než mezi klientem a profesionálem, který ho ovlivňuje žádoucím způsobem. Společně strávený čas a obsah činnosti nemusí být organizačně předepsány. To se však může stát zároveň nevýhodou, jelikož nedodržení podmínek a pravidel vymezených v dobrovolnické smlouvě nemá žádné pracovněprávní následky. Další překážkou může být neochota některých profesionálů, státních úředníků, orgánů samosprávy či institucí s dobrovolníky spolupracovat. Vstup neprofesionála může budít pocit konkurence, podezření z nekompetentnosti apod. Bude jistě ke klientovu prospěchu, pokud dokáže profesionálové využít dobrovolnické aktivity jako svou prodlouženou ruku.

---

<sup>88</sup> GRANT; HUDLIN, (Eds.), *Hands that Heal*, FAAST, 2007..

<sup>89</sup> MATOUŠEK; KROFTOVÁ, *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998, s. 203.

## Shrnutí kapitoly 2

Kapitola 2 se zaměřila na vlastní terénní práci s osobami v prostituci – popis metody, cílové skupiny a zásad práce.

Vysvětlila jsem v ní, jak spolu souvisí a jak se liší *terénní sociální práce a práce v terénu*. Práce v terénu se zaměřuje na stejné cílové skupiny jako terénní sociální práce, využívá obdobné metody a postupy, avšak nemůže být považována za *sociální službu* ve smyslu Zákona č. 108/2006 Sb o sociálních službách. Toto rozlišení nám později pomůže porozumět, jak pracuje OM ČR.

Sledovanou cílovou skupinu tvoří ženy v prostituci. Jejimi typickými znaky jsou rizikový způsob života a stigmatizace. Konkrétní cílová skupina byla zúžena na dospělé ženy v indoor prostituci, které mají zkušenost se sexuálním násilím či sexuálním vykořisťováním. U nich byly blíže popsány specifické potřeby, mezi které patří mimo jiné i zpracování traumatu a psychosociální opory.

Poté jsem se zabývala praktickými zásadami terénní práce a jejími aspekty z hlediska týmu, kontaktování, poradenství, podpory v krizi, zmocňování a doprovázení i platných právních principů. Samostatně jsem uvedla nároky na pracovníky v terénu, neboť jejich úkol a postavení mnohdy přesahuje nároky běžné v jiném kontextu pomáhání.

Kapitola dvě je zacílena na propojení teorie a praktických poznatků a tvoří tak zároveň jakousi páteř pro popis praxe OM ČR v kapitole 4.

### 3 Východiska misie a diakonie

Souvislost mezi činností křesťanské misijní organizace a bojem proti obchodování s lidmi není možná na první pohled zřejmá. Pro porozumění tomu, proč se vlastně *OM ČR* (jako součást celosvětové *OM International*) v této oblasti angažuje, bude užitečné si připomenout univerzální křesťanská východiska pro misijní a diakonické působení církve, potažmo i pro službu ženám sexuálně vykořisťovaným v prostituci. Jde zejména o úsilí o sociální spravedlnost, zachování důstojnosti života a holistický přístup k misii, v praxi uplatňované skrze práci v sociální oblasti. Jsou to zároveň východiska pro aktivity *OM ČR*.

#### 3.1 Úsilí o sociální spravedlnost

Jedním z výrazných akcentů poslání (misie), kterým Bůh pověřil svůj lid, je úsilí o sociální spravedlnost. Skrze starozákonní proroky i Ježíšovu službu Hospodin vyjádřil vážný zájem o ohrožené skupiny ve společnosti. Dosti frekventovaný biblický pojem *chudí* či *nuzní* znamená v širším smyslu trpět nouzí, která může mít podobu nemoci, hladu, nahoty, ponížení apod. Mohli bychom říci, že biblická chudoba je souhrnným označením toho, čemu dnes říkáme *sociální problémy*.<sup>90</sup>

Východiskem pro tento postoj jsou předpoklady týkající se Božího charakteru a záměru s lidmi – jeho vášeň pro *spravedlnost a právo* (*righteousness and justice*)<sup>91</sup>, jeho *věrnost* (*faithfulness*) a *milosrdenství* (*mercy*). Původní hebrejský výraz znamená závazek a solidaritu, čin nebo činy odpovídající smlouvě a věrnosti k ní.<sup>92</sup> Tyto Boží vlastnosti však nejsou jen abstraktními pojmy. Po stránce sociální je Hospodin vyžaduje v mezilidských vztazích.

---

<sup>90</sup> DOLEŽEL, Jakub, Biblické kořeny sociální práce. In: MARTINEK, Michael, a kol., Praktická teologie pro sociální pracovníky. Praha: Jabok, 2008, s. 26-38.

<sup>91</sup> WRIGHT, Christopher J. H., Living as the People of God. The relevance of Old Testament ethics. Inter-Varsity Press, Leicester, 1983, s. 133-136.

<sup>92</sup> NOVOTNÝ, Adolf, Biblický slovník. Kalich, Praha, 1956, heslo: milosrdenství, milosrdně, [online], URL.: <http://biblickyslovník.pleva.info/#milosrdenství,milosrdně>, (cit. 13.11.2018).

Starozákonní imperativ péče o sociálně znevýhodněné se postupně přesouvá ke Kristovým výzvám péče o potřebné. Zaslíbený Mesiáš klade důraz na obnovu společnosti, a to nejen duchovně, ale po všech stránkách. Novozákonní model společenství kolem Ježíše Krista a jeho učedníků ukazuje komunitu proměněnou v mnoha ohledech. Ježíš boří společenské konvence přestupující spravedlivý Boží řád, když jí s pohrdanými, mluví s ženami či se dotýká nečistých.<sup>93</sup>

Motivace *OM ČR* k angažovanosti v oblasti sociální spravedlnosti se dá ztotožnit s tím, jak ji vymezuje celé mezinárodní hnutí *OM International*:<sup>94</sup>

*Zaprvé,  
protože Bůh bere sociální spravedlnost vážně,  
a protože ho chceme zpodobňovat ve všem, co děláme;*

*Zadruhé,  
protože ve světě je tolik bezpráví,  
je třeba se posunout od lamentování či ignorance  
k jejímu získání pro jednotlivé lidi.*

### 3.2 Holistický přístup

Biblický přístup k člověku je založen na principu neoddělitelnosti duše a těla. V judaismu je lidská bytost brána jako celek. V novozákonních pasážích se začíná objevovat členění lidské bytosti na složky duše a těla, ke kterým přistupuje někdy i třetí složka – duch. Avšak princip neoddělitelného spojení těchto dimenzí se neztratil.

Samotná Kristova služba měla mnoho forem – dle potřeb lidí, se kterými se setkal. V jeho „praxi“ šlo vždy o celého člověka – soustředil se na nápravu roviny duchovní, fyzické, psychické i vztahové. Slova a kázání byla provázána uzdravováním nemocí, vyháněním démonů či nasycením hladových.<sup>95</sup>

---

<sup>93</sup> SIDER, Ronald J., *What if We Defined the Gospel the Way that Jesus Did?* In: WOOLNOUGH, Brian & MA, Wonsuk, a kol., *Holistic Mission*. Regnum Edinburgh 2010 Series. Part B, s. 17-30.

<sup>94</sup> OM International, [online] (cit.20.4.2019), URL.: <https://www.om.org/en/justice> (cit. 4. dubna 2019, vlastní překlad).

<sup>95</sup> Nádherným příkladem Ježíšova holistického přístupu k lidem jsou příběhy „nasycení tisíců“. Je v nich zřetelné, že jeho motivací bylo milosrdenství (např. Mk 6,30-44). Pozn. autorky.

*Holistický (celostní) přístup* je v současnosti dosti používaný termín, kterým se rozumí komplexní pohled na systém jako celek, nikoli primárně oddělování jeho jednotlivých složek. Ve vztahu k humanitním vědám a pomáhajícím profesím pak tento přístup znamená nahlížet na každého člověka jako na bio-psycho-socio-spirituální bytost v její celistvosti s vědomím, že všechny tyto dimenze jsou v lidech propojeny, i když se jednotlivé vědní obory zaměřují na dílčí oblasti zkoumání. Jde o znovuobjevení toho, jak vidí člověka Bůh v Bibli.

Dle Dočkala má každá ze zmíněných dimenzí v životě člověka důležité místo, je nezastupitelná. Je-li narušena či potlačena, je deformován celý život. Proto je žádoucí, aby mezi nimi existovala dynamická rovnováha. Člověk není jen součtem svých dimenzí, ale výsledkem jejich vzájemného působení. Zároveň jsou všechny jeho dimenze neustále v interakci s okolním prostředím.<sup>96</sup>

Návrat k holistickému přístupu se v minulém století promítl i do misijní práce, zejména v evangelikálních kruzích (včetně *OM*). Po období praktického ztotožnění misie s její evangelizační složkou (zvěstování) se v 70.-80. letech začala znovu brát v potaz i praktická služba potřebným (diakonie) jako nedělitelná součást misijní práce. Ustálil se pojem *holistická misie*, kterým se rozumí komplexní aktivita k proměně jednotlivců i společenských poměrů. Jde o zvěstování poselství evangelia ruku v ruce s prosazováním principů sociální spravedlnosti tak, jak k tomu vedl Hospodin svůj lid – aktivní zájem o strádající, marginalizované a utlačené, jenž je motivován láskou k Bohu a k bližnímu. Na základě etiky Starého i Nového Zákona je s tím spojeno rovněž úsilí o transformaci nerovně nastavených pravidel či životních podmínek lidí ve společnosti. Někdy se používá také výraz *integrální misie*, v literatuře se setkáme s oběma výrazy.<sup>97</sup>

### 3.3 Práce křesťanů v sociální oblasti

Pro práci křesťanů v sociální oblasti najdeme v historii církve ještě jiný výraz s podobným smyslem. Je to slovo *diakonia*. Rané křesťanství označovalo za *diakonia* nejen „nižší“ činnosti (např. obsluhování u stolu), nýbrž každou

---

<sup>96</sup> DOČKAL, Jan, Člověk v současném světě: než začneme studovat sociální práci.

Středokluky: Zdeněk Susa, 2008, s. 48.

<sup>97</sup> WOOLNOUGH, B., Good News for the Poor – Setting the Scene, s. 6. In: Holistic mission, Part A.

činnost, důležitou pro budování církve, včetně služby zvěstování evangelia (smíření s Bohem). Avšak v běžném a nejvíce rozšířeném pojetí označuje *diakonie* službu všelijak potřebným, konanou na základě Ježíšova příkladu.<sup>98</sup>

Křesťané na sebe již od počátků církve brali úkol péče o potřebné. V činnosti klášterů, později lazaretů, sirotčinců a podobných zařízení, se propojoval zájem o duchovní a praktickou stránku života.<sup>99</sup> Souhrnně lze říci, že se věnovali (a stále věnují) misijní, diakonické a charitativní práci. Za další příbuzný obor můžeme označit pastorační péči. Ta spadá do širšího rámce *pastorace* jako péče církve nejen o své členy, ale i o lidi, kteří jejími členy nejsou. Můžeme do ní zahrnout také duchovní doprovázení, výchovnou či vzdělávací činnost a charitativní práci, která přímo nesouvisí s předáváním obsahu víry.<sup>100</sup>

V současné společnosti nacházíme průnik misijní, diakonické a pastorační práce s cíli *sociální práce*, která má sice jako sekulární disciplína jiná (humanistická) východiska, ovšem v mnoha ohledech z křesťanských principů čerpá. Motivací pro činnost sociální práce jsou „*lidská práva a společenská spravedlnost*“ i snaha „*zmírňovat chudobu a osvobozovat zranitelné a ponížené lidi za účelem posílení jejich společenského zapojení.*“<sup>101</sup>

Zatímco sekulární pojetí lidských práv je založeno na odpovědnosti vůči člověku, motivace křesťanská má ještě jeden rozměr. Je primárně zakotvena v odpovědnosti vůči Bohu a ve vztahu k dalším lidským bytostem, stvořeným k Božímu obrazu. Společným cílem však zůstává zachování důstojnosti života.

Pokud jde konkrétně o cílovou skupinu žen sexuálně vykořisťovaných v prostituci, Ježíš sám ji volil jako vhodnou pro uskutečňování svého poslání, přestože již tehdy šlo o skupinu společností jednoznačně opovrhovanou, marginalizovanou a stigmatizovanou. S nevěstkami mluvil, jedl a sloužil jim.

---

<sup>98</sup> Viz KITTEL, Gerhard, *Teologický slovník k Novej Zmluve*. Z I. a II. svázku (ALFA – ÉTA) vybral a přeložil Ján GREŠO. Vydal Transcius Lipt. Mikuláš v Cirkevnom nakladatelstve Bratislava, 1986, heslo *diakoneó, diakonia, diakonos*, s. 172-176.

<sup>99</sup> DOLEŽEL, Jakub, *Nárys dějin charitní služby chudým a trpícím – Historické inspirace sociální práce*. In: MARTINEK, Michael a kol., *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Jabok, 2008, s. 40-60.

<sup>100</sup> Srov. BAŠTECKÁ, Bohumila, *Psychologická encyklopedie*, s. 214.

<sup>101</sup> Dle českého překladu definice sociální práce schválené Mezinárodní federací sociálních pracovníků z 11.3.2005. *Sociální revue*, [online] URL.: <http://socialnirevue.cz/item/definice-socialni-prace> (cit. 17.11.2014).



Dokonce je dával za příklad tehdejším znalcům Zákona.<sup>102</sup> Jak jsme si ukázali v předchozí kapitole, ponižující postavení a stigmatizace platí pro tyto osoby bohužel i v současnosti. Přiznejme si, že v tomto ohledu mohou i křesťané snadno stanout na straně biblických zákoníků a farizeů.

## Shrnutí kapitoly 3

Kapitola 3 uvádí souvislost mezi misijní činností a aktivitami křesťanů v sociální oblasti. Nastíhují v ní obecná biblická východiska pro misijní a diakonickou práci, do které patří složka zvěstování evangelia i úsilí o sociální spravedlnost. Jsou to dvě neoddělitelné součásti poslání církve.

Dále vysvětlují, že biblický přístup k člověku jako celistvé bytosti koresponduje se současným holistickým (celostním) přístupem v pomáhajících profesích i v misijní práci. Pro něj je charakteristické pojetí člověka a jeho dimenzí i potřeb jako bio-psycho-socio-spirituální jednoty.

Tyto principy nalézají průnik s posláním sociální práce, která si přes odlišné východisko klade podobné cíle a v mnohém z křesťanství čerpá. Zapojení křesťanů v sociální oblasti i přímo v oboru *sociální práce* je tedy přirozená věc. Nejde však pokaždé o totožnou společenskou disciplínu, a proto hovořím v kontextu této bakalářské práce také o misijní/diakonické práci. Spiritualita křesťanských pomáhajících pracovníků je určitým obdarováním, které obohacuje rovněž klienty a mnohdy přináší to, co sekulární péči chybí. V tomto duchu přistupuje k misii jak *OM International*, tak její národní pobočka *OM ČR*.

---

<sup>102</sup> Bible, např. Mt 21,32.

## 4 Praxe OM ČR

V této kapitole se dostávám k zaměření na vybranou NNO, kterou je *OM Česká republika (OM ČR)*. Při jejím představení nejprve uvádím do souvislosti příslušnost české pobočky k mezinárodní organizaci *OM International* a poté krátce zmiňuji jednotlivé oblasti činnosti samotné *OM ČR*. Hlavním cílem je však v souladu s tématem této bakalářské práce popis terénní práce *OM ČR* s ženami sexuálně vykořisťovanými v prostituci. Proto tvoří převážnou část kapitoly informace z praxe dle jednotlivých aspektů sledování, členěných podobně jako v kapitole 2.

### 4.1 Představení OM ČR<sup>103</sup>

*OM Česká republika, z.s.* je křesťanská nestátní nezisková organizace. Jde o českou pobočku mezinárodní misijního hnutí *Operation Mobilization (OM)*, založeného v roce 1957 v USA Georgem Verwerem. Jeho misijní aktivity byly v mnoha směrech průkopnické, neboť rozvíjely nové způsoby práce (např. zapojením laiků a dobrovolníků v krátkodobých výjezdech, zaoceánské lodě jako prostředek šíření evangelia atd.). Organizace se rozrostla, v současnosti působí pod názvem *OM International* a její týmy najdeme ve více než 100 zemích, včetně lodi *Logos Hope*. Prosazuje holistické pojetí misie. O tom vypovídají i jednotlivé sekce činnosti:<sup>104</sup>

- Evangelizace (evangelism)
- Zakládání sborů (church planting)
- Humanitární a rozvojová pomoc (relief and development)
- Sociální spravedlnost (justice)
- Mentoring a učednictví (mentoring and discipleship)

---

<sup>103</sup> OM ČR, interní materiály a informace. Podrobněji k této podkapitole viz absolventská práce autorky, MINÁŘOVÁ, Iva, Propojení evangelizace a sociální akce v misijní práci OM.

ETS Praha, Pastorační a sociální práce, 2016. Dostupné na vyžádání na [info.cz@om.org](mailto:info.cz@om.org).

<sup>104</sup> OM International, [online] (cit. 3.5.2019), URL.: <https://www.om.org/en>.

V tehdejší Českoslovesku byla pobočka *OM* oficiálně zaregistrována v roce 1991 pod názvem *Operace Mobilizace - ČR*. Později byla přejmenována na *OM Česká republika*, často používá zkratku *OM ČR*. Pod českou národní kancelář, která sídlí v Českých Budějovicích, spadá také Slovensko. *OM ČR* je členem Evangelikální aliance v ČR, spolupracuje s mnoha dalšími misijními organizacemi a církvemi.

Své poslání určuje *OM ČR* takto:<sup>105</sup>

Jako partner církví motivujeme a napomáháme k zapojení křesťanů do místní i světové misie, podílíme se na zakládání sborů a angažujeme se v boji proti obchodu s lidmi. Chceme vidět živá společenství následovníků Ježíše mezi těmi, kdo Jej dosud neznají.

### **Evangelizační činnost a pomoc v českých církvích**

Díky svému mezinárodnímu týmu v Českých Budějovicích a jeho evangelizačním aktivitám po celé České republice vešla *OM ČR* ve známost v 90. letech minulého století, a to především mezi evangelikálními křesťany. Tehdy se zaměřovala výhradně na praktickou pomoc církvím se sdílením poselství evangelia v jejich okolí, se zakládáním sborů a s vysíláním misijních pracovníků.

Tato oblast činnosti zůstává nadále jednou ze stěžejních aktivit *OM ČR*, avšak změnily se její formy a důrazy. V současnosti hlavní náplň tvoří spolupráce s jednotlivými církevními sbory při zapojení jejich misijních pracovníků do týmů *OM* ve světě a s tím související aktivity.

### **Vzdělávání**

V oblasti vzdělávání je *OM ČR* aktivní jak ve vztahu k veřejnosti, tak v křesťanském prostředí. Výuka angličtiny je již tradiční součástí života misijních pracovníků, kteří často jsou zároveň rodilými mluvčími. Kurzy angličtiny a letní anglické kempy pomáhají budovat přátelství a mosty k lidem mimo církev. Mohou se tak stát i platformou pro evangelizační působení a pastorační práci, která je pak opět zakotvena v některé z církví.

---

<sup>105</sup> *OM ČR*, [online] (cit. 3.5.2019), URL.:<https://www.cz.om.org/index.php/cs/o-nas/kdo-jsme>

Specifickým druhem vzdělávání je školení a trénink misijních pracovníků pro krátkodobé výjezdy či dlouhodobé misijní projekty. Tato činnost se odehrává průběžně – v rámci návštěv sborů, mobilizování k misijnímu zapojení a příprav na zapojení v místní či zahraniční misii.

### **Humanitárně a sociálně zaměřená činnost**

Do sociální sféry zasahuje činnost OM ČR skrze:

- zapojení misijních pracovníků do humanitárních, vzdělávacích a sociálních programů *OM* v zahraničí (dlouhodobě v jihovýchodní Asii a v JAR, krátkodobě výjezdy českých zdravotníků do Ghany)
- činnost sekce *Anti-human Trafficking (AHT)* v ČR

Sekce *AHT*, zaměřená na boj proti obchodu s lidmi, byla zařazena do činnosti *OM ČR* v roce 2013, kdy začala spolupráce s Mgr. Natashou Schoultz. Hlavní část této činnosti tvoří misijní/diakonická práce v terénu s ženami sexuálně vykořisťovanými v prostituci. Další aktivity jsou zaměřeny na práci s veřejností a církvemi v rámci zvyšování povědomí či mobilizování (awareness, mobilizing).

V následující podkapitole chci seznámit čtenáře s praxí *OM ČR* jakožto organizace, která pracuje se sledovanou cílovou skupinou. Vzhledem k tématu této bakalářské práce jsem zúžila zaměření na aktivity v terénu, kde dochází k přímému kontaktu s ženami, jež čelily nebo stále čelí sexuálnímu vykořisťování.

## **4.2 Popis práce s cílovou skupinou**

Tato podkapitola si klade za cíl popsat poznatky, metody a charakter intervence členů terénního týmu *OM ČR* v oblasti služby ženám sexuálně vykořisťovaným v prostituci. Je postavena z menší části na interních informacích *OM ČR*, avšak z větší části na dvou hloubkových rozhovorech

s vedoucí sekce *Anti-human Trafficking* v OM ČR. Tou je paní Mgr. Natasha Schoultz.<sup>106</sup>

Oba rozhovory se uskutečnily v dubnu 2019, byly vedeny v angličtině a byl z nich pořízen audiozáznam. Otázky jsem volila tak, aby korespondovaly s obsahem předchozích kapitol, zejména s okruhy kapitoly 2, v níž se zabývám potřebami klientek a zásadami terénní práce s výše vymezenou cílovou skupinou.

Vzhledem k délce a obsažnosti rozhovorů zde přináším jen stručnější výtah z odpovědí, převedený do češtiny popisnou formou (tj. ve 3. osobě jakožto ústy posluchače, nikoli v 1. osobě ústy korespondenta). Toto zpracování mi umožnilo dodržet stejnou strukturu, jako v kapitole 2, pouze doplněnou o bod 4.2.1. níže. Zároveň jsem touto formou chtěla usnadnit čtenáři získání přehledu.

#### 4.2.1 Východiska, cíle, metody

Mgr. Natasha Schoultz se zaměřuje na práci s ženami v prostituci již od roku 2011, s OM ČR spolupracuje od roku 2013. Motivací zvolit si tuto cílovou skupinu bylo dle jejích slov to, že s těmito osobami ostatní nepracovali; viděla jejich nedůstojné postavení, marginalizaci a přehlížení v politice, ve společnosti i v církvi. Uvědomila si potřebu velké změny v jejich životě a misijního zasažení způsobem, který by je dokázal oslovit.

Obecná východiska služby jsou křesťanská ve smyslu kapitoly 3. Na otázku paradigmatu společenského odpověděla, „práva žen (mohou si svou cestu zvolit)“, avšak nikoli pozice feministické ani abolicionistické, tedy že by k prostituci byly všechny donuceny. Mají možnost volby. Povaha prostituce je ovšem podle ní vždy vykořisťující, tudíž nemůže přinášet ženám *wellbeing*, ani když si ji vyberou samy. Z výše popsaných důvodů nenachází p. Schoultz mezi paradigmaty takové, které by její postoj plně vystihovalo.

---

<sup>106</sup> Mgr. Natasha Schoultz<sup>106</sup>, původem z Jihoafrické republiky, nyní žije trvale v Praze. Je odbornicí na téma obchodu s lidmi a sexuálního vykořisťování, v oboru nyní dokončuje doktorandské studium na *Acadia University* (Kanada). Paní Schoultz má v OM ČR zároveň na starosti výcvik dobrovolníků, koordinování týmu v terénu a další související aktivity zaměřené na boj proti obchodu s lidmi. Kromě zkušeností ze své vlastní praxe staví na zkušenostech kolegů a kolegyně ze zahraničí, působících buď v rámci OM International, nebo v jiných angažovaných organizacích. (Pozn. autorky.)

Co se týká právní úpravy, líbí se jí švédský model, neboť přináší ženám nejvíce zmocnění a „funguje“ (rozuměj na potírání jevu prostituce). Statistiky hovoří jasně o výrazném snížení prostituce. Legislativa by měla zohlednit vykořisťující povahu prostituce a snažit se jí zamezit, ovšem rozhodně by neměla přispívat ke kriminalizaci žen, které ji provozují.

Metodou kontaktu je práce týmu v terénu, v prostředí indoor klubů a erotických podniků, což se z praxe ukázalo jako efektivnější. Ženy na ulici bývají pod vlivem drog a pod silným tlakem; navíc jsou často oslovovány jinými organizacemi s nabídkou sociálních služeb.

Jako cíle N. Schoultz uvádí „Zprostředkovat ženám v prostituci setkání s Boží přítomností, budovat s nimi přátelství a vnášet do jejich života Krista.“ Dalším cílem je pro ni identifikace případných obětí obchodování s lidmi či vykořisťování a jejich osvobození; celkovým záměrem je podnítit u klientek změny ke zlepšení kvality jejich života a působit směrem k opuštění prostituce.

Jako partnerské NNO Mgr. Schoultz zmiňuje především *La Strada ČR*<sup>107</sup>, dále *Česká evangelikální aliance*<sup>108</sup>, *YWAM*<sup>109</sup>, *A21 (Hillsong)*, *European Freedom Network*, *European Baptist Federation*. K partnerům patří také církve členů terénního týmu a dalších spolupracovníků z oblasti *awareness*.

V nejbližší budoucnosti hodlá vedoucí *AHT* rozšířit zaměření i na téma pornografie, jakožto souvisejícího negativního jevu.

#### 4.2.2 Tým

Vstup do terénního týmu je podmíněn alespoň dvouletým výcvikem (*training*). Výcvik je otevřen různým zájemcům o tematiku obchodování a vykořisťování v prostituci, i když nehodlají působit v terénu. Probíraná témata pokrývají důležité aspekty problematiky (např. sociologickou stránku, právní, psychologickou, zdravotní, teologickou/duchovní, praktickou atd.) Program sestavuje vedoucí sama z cca 15 odborných zdrojů.

Z těchto lidí se postupně profilují dobrovolníci pro terénní tým (*outreach team*). Na pomocných pozicích (např. překladatelka, řidič apod.) nemusí mít celý trénink. Během výcviku stihne vedoucí tyto účastníky poznat a posoudit,

---

<sup>107</sup> La Strada ČR, [online], URL.: <http://www.strada.cz/cz>

<sup>108</sup> ČEA, [online], URL.: <http://www.ea.cz/>

<sup>109</sup> YWAM, [online], URL.: <https://www.ywam.org/>

zda mohou působit v terénu. Přesto vyžaduje doporučení jejich církevního sboru. Pracovníci v terénu pak mají ještě další trénink dovednosti v terénu.

V současnosti (duben 2019) má terénní tým 10 členů různých národností ve věku 21-65 let; z toho jsou dva muži české národnosti (řidiči). Jde o mezidenominační seskupení, kde je zastoupena BJB, ECM, House Church, Ta Cesta. Zastoupené státní příslušnosti žen v týmu jsou: ČR (4), JAR (1), Zambie (1), Malajsie (1), Rusko (1). Zastoupené jazyky pro kontakt v terénu jsou: čeština a slovenština, angličtina, afrikánština, ruština a ukrajinština, donedávna byla i rumunština. Většina z dobrovolníků působí 1-4 roky v Praze a od loňského podzimu také v Brně, kde přibyli dvě pomocnice ve zralém věku.

### 4.2.3 Kontaktování

Zásady kontaktování popsané v oddílu 2.3.2 potvrzuje i N. Schoultz.

Do terénu tým vychází jednou měsíčně v Praze, v Brně jednou za 3 měsíce. Do podniků chodí pracovnice nejčastěji v počtu 2-3, vždy až večer po 21. hodině. Pokud jich je více, tak se střídají a zbytek zůstává v autě. Snaží se brát do již navštívených podniků stále stejné členky týmu, které už mají na místě „své známé“. Pokud se v týmu objevují příliš často nové tváře, tak si ženy stěžují – nechtějí si „připadat jako v ZOO“.

Při pokusu o vstup vždy PvT nejprve žádají manažera o svolení (výjimkou může být, když tam zrovna nikdo takový není). Získat svolení považují v současnosti za nejtěžší část kontaktu, nejspíše kvůli vyšším obavám z následných „problémů“, policejních zásahů apod. Kluby jsou uzavřenější a v Praze se objevuje více Rumunek (dříve bývalo více Bulharek). N. Schoultz se domnívá, že se asi změnila síť „obchodníků“.

Při rozhovoru s manažerem hovoří členky týmu zcela otevřeně o tom, že přicházejí jako „pracovnice náboženské organizace (religious workers)“ mluvit s ženami o víře a duchovních věcech. Je to účinnější než všelijaké obcházení. Přinášejí s sebou také drobné dárky (třeba svíčka, kosmetické přípravky apod.). Dárky slouží jednak jako „ledoborec“ k přesvědčení „vrátného“ a zároveň k navázání kontaktu se ženami, vyjádřením péče a zájmu o ně.

Když jsou PvT vpuštěny dovnitř, začnou navazovat rozhovory s přítomnými ženami skrze formálnější otázky na jméno, zemi původu a délku pobytu v ČR,

momentální rozpoložení apod. Hovoří takto i o sobě, avšak ne úplně osobně kvůli bezpečnosti. Nejčastěji se setkávají s ženami z Rumunska, Nigérie, ČR, Slovenska, nyní i z Polska. V Praze více klientek umí anglicky, v Brně je více žen z ČR, ale nedomluví se anglicky.

Dle počtu žen v podniku (3 až 60) a jejich zájmu o rozhovory se tým v jednom zařízení zdrží cca 30 minut až 2 hodiny. Za jeden večer navštíví maximálně dva podniky (nepočítají-li místa, kde jsou odmítnuty). Do klubů, kde již mají nějaké vazby, chodí opětovně zhruba po třech měsících. V Praze chodily takto do asi deseti podniků, ale některé je přestaly vpouštět, takže v poslední době navštěvují pravidelně dva podniky. Jedním z důvodů jsou i nevhodné „zásahy“ netrénovaných křesťanských nadšenců, kteří pořádají nezávislé „krátkodobé výjezdy“. Podniky nerozlišují, jaký křesťanský pracovník přichází, a pokud udělají špatnou reputaci, tak tam pak nepustí nikoho. V Brně, kde kluby nejsou na takovou PvT vůbec zvyklí, teprve budují své kontakty.

#### 4.2.4 Poradenství a služby

Připomínám, že hovoříme v činnosti OM ČR stále o *práci v terénu*, proto nemohou být vykonávané aktivity považované za sociální služby ve smyslu Zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách.

Základní poradenství týkající se např. pravidel bezpečného sexu, práv žen v prostituci, orientace v související právní problematice apod. jsou PvT připravené poskytnout, ovšem nejsou o to žádány.

Zdravotnické testy a prohlídky tým nenabízí, tato služba je zpravidla zajištěna organizací *Rozkoš bez Rizika*<sup>110</sup> (Praha). Některé ženy ani testy nechtějí a vyhýbají se jim, neboť opakovaně pozitivní testy znamenají ohlašovací povinnost dané organizace a ženy se obávají ztráty příjmu. Někdy kluby tým OM ČR odmítají, protože si myslí, že bude chtít dělat testy.

Služby, které se týkají obchodování a vykořisťování, také PvT neposkytují, ale úzce spolupracují s NNO *La Strada ČR*. Distribuují s obezřetností jejich informační materiály a v případě podezření, že jsou někde ženy obchodované,

---

<sup>110</sup> Rozkoš bez rizika, [online], URL.: <https://rozkosbezrizika.cz/>



poskytnou detaily přímo *La Strada ČR*. O těchto tématech ani nelze s ženami v klubech hovořit, protože mohou být rozhovory odposlouchávány.

Další tištěné materiály, které PvT rozdávají, jsou brožury zvláště sestavené a produkováné týmem *OM EAST* ve Vídni. Jsou v různých jazycích, citlivě reflektují témata spojená s problémy cílové skupiny ve spojení s křesťanskými hodnotami. Také mají k dispozici knížečky s vybranými biblickými verši a celé Bible.

Dle slov N. Schoultz se tým soustřeďuje na „náboženskou práci“, která znamená nejčastěji kombinaci misie a pastorační péče. Intervence poskytovaná ženám v klubech je tedy na pomezí psychosociální podpory a služby duchovní.<sup>111</sup> Na jiné druhy pomoci nemají pracovnice týmu ani osobní kapacitu, ani potřebnou profesní kompetenci. Jsou si vědomy svých profesních hranic a tam, kde jejich kompetence končí, předávají klientky dalším organizacím.

Ženy v podnicích ji však ani více nežádají. Poradenství či pomoc, kterou by vedoucí viděla jako potřebnou, se týká různých úředních požadavků, vyplňování žádostí a formulářů apod., avšak vyžaduje to někoho, kdo mluví dobře česky a rozumí tomu. Taková členka týmu by byla velmi vítána.

Materiály, které PvT distribuují, mohou pomoci předcházet obchodování s lidmi či umožnit ženě rozpoznat, že je obchodovanou či vykořisťovanou osobou. Vždy obsahují kontakty na pomáhající organizace (*La Strada ČR*, *OM ČR* a další). Kontakty na INFO a SOS linky jsou ukryty v dárkových balíčcích, lze si na nich domluvit též osobní setkání.

#### **4.2.5 Krizová pomoc**

Pokud členky týmu rozpoznají u některé z klientek vážnější krizovou situaci, snaží se na místě poskytnout podpůrný rozhovor a zjistit fakta, případně doporučit příslušnou linku či NNO. Záleží i na tom, čeho se krize týká. Např. pokud je žena fyzicky týrána partnerem, lze se obrátit třeba na pomoc obětem domácího násilí. V případě potřeby azylového bydlení nebo

---

<sup>111</sup> Viz oddíl 4.2.6 Zmocňování a doprovázení v této kapitole (pozn. autorky).

rehabilitačního programu jsou taková místa k dispozici (projekt *Magdala*<sup>112</sup>). *La Strada ČR* nepřijme nikoho na drogách, ale je víc možností.

Vzhledem k časté traumatizaci žen v prostředí prostituce jsou prvky krizové intervence obsaženy v mnoha kontaktech a rozhovorech. Proto absolvovala N. Schoultz i kurzy poradenství pro traumatizované osoby. Jelikož klientky nemohou prostě odejít, jsou traumatizovány opakovaně a není možné účinně zasáhnout. Mnoho jich nemá s kým mluvit, potřebují to někomu říct, tak jsou jemně povzbuzovány k sebevyjádření.

Když jsou na tom „hodně zle“, je lepší ani nepokračovat. Běžně jsou disociované – nejsou v kontaktu s realitou, dojde u nich k rozpojení duševní a tělesné dimenze. Jde o obranný mechanismus, proto je potřeba s nimi mluvit velmi opatrně. Může být nebezpečné se snažit vystavit je realitě, aby se nerozběhla např. suicidální reakce. Když lžou, také není možné je s tím konfrontovat – je to jejich obrana.

Pokud jde o Češky, dost jich má dokonce svého psychologa, ale ty ostatní, třeba s nelegálním pobytem v ČR, nemají dokumenty ani peníze. Navíc si třeba vůbec neuvědomují, jak jsou traumatizované a že potřebují takovou pomoc. Setkaly se s jednou manio-depresivní klientkou, která chodí i k psychiatrovi, užívá léky a je stabilizovaná. V Brně tím spolupracuje s psycholožkou, ale ženy to nechtějí z důvodu nedůvěry. Udávají, že raději mluví s pracovníci, v terénu, které jsou jejich poradkyněmi.

Zajímavý je příběh, kdy byla N. Schoultz kontaktována s žádostí o spolupráci pomáhající organizací z Bulharska, která nemá v ČR pobočku. Šlo o případ pracovního vykořisťování bulharské ženy, která pracovala v otrockých podmínkách někde mimo Prahu. Požadavek zněl asistovat při jejím útěku zpět do Bulharska. Ženu se dle pokynů podařilo vyzvednout na smluveném místě, zajistit nocleh v hotelu a druhý den dopravit na letiště. V Bulharsku na ni již čekali pracovníci organizace.

#### **4.2.6 Zmocňování a doprovázení**

Zmocňování a doprovázení tvoří stěžejní způsob práce terénního týmu *OM ČR*. Paní Schoultz zdůrazňuje, že klientky potřebují hodně povzbuzování, mají

---

<sup>112</sup> Charita Praha, [online], URL.: <https://praha.charita.cz/sluzby/magdala/>

velmi nízké sebehodnocení, považují se za neschopné a nevidí jiné alternativy ve svém životě. Mají mnoho nenaplněných potřeb. V oblasti sociální opory postrádají rodinu, přátelství a stabilní partnerský vztah (celou noc pracují a spí ve dne, tak je těžké vztahy udržet). Často jsou na tom špatně finančně a materiálně (kvůli kuplířství). Zvláště hluboké jsou jejich duchovní potřeby, i když si to třeba neuvědomují. Samozřejmě mnohdy potřebují utéci nebo nějak uniknout z daných podmínek.

S některými ženami se během času podaří navázat dlouhodobější přátelský vztah a mluvit o osobních věcech. Zásadou je být hlavně dobrými posluchači, ptát se dobré otázky, uvědomit si i to, co neříkají. Pokud se pracovnice ptají klientek, jestli věří v Boha, a nabízejí společnou modlitbu. Cca 60 % kontaktovaných žen říká, že věří v Boha (většinou jsou z Rumunska, Ukrajiny, Ruska a Nigérie). Češky většinou deklarují, že nevěří. O náboženství je jednodušší hovořit s těmi, které v Boha věří, ale je složitější se dozvědět pravdu o situaci v jejich životě. Jde o kulturní záležitost ze zemí původu, snaží se nepříjemné věci skrývat. V tom jsou naopak otevřenější Češky, které mluví více o tom, co se skutečně děje.

Terénní pracovnice *OM ČR* mluví s ženami rovněž o svém vztahu s Bohem a duchovních věcech. Dávají důraz na Boží lásku, milost a přijetí do Boží rodiny. Nikdy nemluví o odsouzení, dle vyjádření N. Schoultz jsou posluchačky „už tak dost zničené“. Pokud mají zájem, čtou s nimi PVT z Bible, dávají jim podtržené biblické verše, modlí se s nimi apod. Ženy z Afriky rády společně zpívají duchovní písně, při kterých se drží za ruce atd.

Po delší „známosti“ některé z klientek požádají třeba o kontakt přes sociální síť, takže je přátelství posilováno i tímto způsobem. Občas lze pozvat ženy mimo klub – např. na grilování, na pizzu apod. Dvě ženy přijaly pozvání do církve. V prvním případě ženu nikdo ve sboru neznal a tedy nepoznali, co dělá. S tou druhou byl trochu problém, protože byla hodně zdrogovaná a bylo to na ní vidět, nedokázala být tiše a tak. Obecně je tento sbor ženám otevřený, ale bohoslužby jsou v angličtině, což může být překážkou.

Ukončení doprovázení bývá buď v případě, že se klientky přesunou jinam, někdy i tím, že odejdou z prostituce. To je způsob ukončení kontaktů, které si členky terénního týmu nejvíce přejí.

#### 4.2.7 Bezpečnost, právní principy

Pro PvT platí zásady: nefotit; nepoužívat telefon, pouze jej mít u sebe kvůli bezpečnosti; nezůstávat v klubu déle než do půlnoci. Nikdy nemluvit uvnitř podniku s někým o samotě, kde by jednotlivé členky týmu neviděl někdo další z týmu. Další obecné zásady (viz oddíl 2.3) také dodržují. Žádnou vyloženě ohrožující situaci při intervenci nezažily. V Brně je výhodou, že jsou v týmu muži – kromě řízení auta jsou oporou pro případ nebezpečí, podporují PvT modlitbami.

Ze zkušenosti týmu vyplývá, že většina kontaktovaných žen v menších klubech není obchodována podnikem, kde poskytují sexuální služby; tato zařízení pouze pronajímají prostory jejich kuplířům, kteří nebývají na místě osobně přítomni. To umožňuje mluvit otevřeněji, avšak s vědomím pravděpodobného odposlechu. Situace v klubech je pro ženy v prostituci bezpečnější než v privátních bytech. V Praze je hodně žen vykořisťovaných přes své partnery v bytech. Ve velkých klubech jsou i obchodované ženy, ale neříkají to. Např. Nigerijkám je vyhrožováno fyzicky i likvidací rodiny v Africe, poslušnost je udržována i skrze kultické přísahy džu-džu.<sup>113</sup> Proto nesevďčí před soudem, opravdu se bojí prokletí. Policie v Itálii dělala dokonce školení pro policisty, protože v Evropě to moc neznají. Rumunky jsou častěji v područí svých partnerů, které neudají, neboť stále věří, že je ti muži milují.

Ilegální pobyt v ČR PvT nikam nenahlašují. Také rozhodně nemohou přímo zachraňovat ženy z podniku, aby neztratily přístup a tím všechny budoucí ženy. Podezření nahlašují na *La Strada ČR*, ovšem ani pracovníci této NNO to nedělají, je to moc nebezpečné, a to i pro tu ženu a ostatní ženy v klubech. Takový zásah může dělat jen Policie ČR.

Jako problematické vidí N. Schoultz vedení procesu v ČR. V případě obvinění z trestného činu včetně obchodování nebo vykořisťování se často

---

<sup>113</sup> Dle N. Schoultz jde o tradiční náboženský kult v západní Africe. Obchodníci ženy přivedou před odjezdem z Afriky ke knězi do svatyně. K obřadu zaklínači vezmou jejich pubické ochlupení, nehty a krev a donutí ženu ke krevní přísaze mlčenlivosti, jejíž porušení znamená např. složit vysokou finanční částku (třeba 55 tisíc EUR), ale ona přitom nechápe hodnotu těch peněz v Evropě. Další kletby mohou svolávat smrt, nemoc, šílenství apod. buď přímo na ženu nebo na její blízké, když uteče nebo něco prozradí. Proto odmítají svědčit v procesech proti obchodníkům a spolupracovat s policií. Jde o temné a silné démonické duchovní pouto.

kauza později převádí na občanskoprávní spor (např. domácí násilí apod.) To znamená nízké postihy a také to zkresluje statistiky o problému ve společnosti.

#### **4.2.8 Nároky na pomáhající pracovníky**

Jak již bylo zmíněno, pro členy terénního týmu *OM ČR* je podmínkou absolvovat dvouletý výcvik, případně mít odborné vzdělání nebo zkušenosti z obdobné práce. Osobnostně je třeba vytrvalost, zralost, odolnost, stabilita.

PvT je náročná na personální kapacity a na čas, který je nutný trávit vyhledáváním klientek a udržováním kontaktů. Avšak ještě náročnější je psychický a duchovní tlak. Proto je dle slov vedoucí „superdůležitá“ péče o členy týmu. Týmový debriefing se odehrává hned po návratu z terénu a pak znovu za 2-3 týdny na setkání týmu, to znamená dvakrát. Vedoucí s dobrovolníky společně probírají, co bylo správně, co prožívali při návštěvě i v následujících dnech. Zaměřují se na fyzické symptomy, emoce, kvalitu spánku, duchovní prožitky, vztahy s druhými lidmi atd. Upevňuje to také potřebnou jednotu v týmu.

Navíc je nutná i supervize s někým nezávislým. Pro dobrovolníky je povinnost si supervizi nebo poradenství zajistit nejméně po každém třetím kontaktu v terénu. Vedoucí má online supervizní setkání jednou měsíčně s psycholožkou z *OM USA*, která je zároveň poradkyně a k tomu žena pastora. Také o službě mluví jednou měsíčně s pastorem ve svém sboru.

Někdy se při PvT obtížně získává zpětná vazba, ale signály od žen v klubech jsou dle N. Schoultz vesměs pozitivní (citují):

Říkají, že s námi „přichází světlo“, že jsme jejich andělé, čekají na nás a projevují nadšení, že jsme přišly. Objímají nás a dávají nám polibky na tváře; někdy pláčou, chtějí se modlit... Vidíme, že jim opravdu přinášíme posilu od Boha, a to je pro nás povzbuzením.

Další odměnou je pro N. Schoultz vidět, jak rostou a dozrávají lidé, které v tréninku a v týmu vede.

## Shrnutí kapitoly 4

Ve čtvrté kapitole jsem se věnovala již pouze vybrané pomáhající organizaci, *OM ČR*. Představila jsem ji nejprve skrze sounáležitost s „mateřským“ misijním hnutím *OM International* a poté skrze popis jednotlivých oblastí její činnosti. Mezi ty patří:

- Evangelizační činnost a pomoc v českých církvích
- Vzdělávání
- Humanitárně a sociálně zaměřená činnost

Do poslední zmíněné oblasti spadají některé projekty v zahraničí; v ČR je její náplní činnost sekce *Anti-Human Trafficking (AHT)*, zaměřené na boj proti obchodu s lidmi. V rámci *AHT* pak probíhá samotná práce s cílovou skupinou žen sexuálně vykořisťovaných v prostituci, jejíž nosnou část tvoří kontaktní práce v terénu.

Popisu praxe terénního týmu *OM ČR* věnuji v tomto oddílu největší prostor, neboť je jedním z hlavních cílů mé bakalářské práce. Interní poznatky z *OM ČR* a dvou hloubkových rozhovorů s vedoucí *AHT*, paní Mgr. Natashou Schoultz, jsem systematicky uspořádala do osmi oddílů. Jejich struktura koresponduje s tematickými okruhy kapitol 1-3. Podrobně informují nejprve o východiscích, cílech a metodách terénní práce s ženami v prostituci v prostředí nočních klubů. Dále v nich rozdělují zkušenosti z praxe do oddílů Tým; Kontaktování; Poradenství a služby; Krizová pomoc; Zmocňování a doprovázení; Bezpečnost, právní principy; Nároky na pomáhající pracovníky.

Touto kapitolou jsem vyčerpala připravená témata i vymezený prostor, a proto přecházím k celkovému shrnutí a závěru.

## Shrnutí

V této bakalářské práci jsem se věnovala tématu *Terénní práce s ženami sexuálně vykořisťovanými v prostituci se zaměřením na praxi křesťanské pomáhající organizace OM ČR*.

V kapitole 1 jsem nejprve nastínila danou problematiku objasněním a vymezením pojmů prostituce, sexuální vykořisťování, obchodování s lidmi a kuplířství. Z uvedených pramenů vyplývá, že mezi sexuální vykořisťování je průvodním jevem prostituce. Spojuje tak poskytování sexu za úplatu s organizovanou kriminalitou, což vede k dalšímu zhoršení podmínek života žen v prostituci.

Hlavní teoretické pozice současnosti – pozice sexuální práce a pozice sexuální dominance – ovlivňují používanou terminologii, ale hlavně postoje veřejnosti a postavení žen z cílové skupiny. Promítají se i do právních úprav prostituce, proto jsem uvedla stručný přehled jejich typů a dopadů na různé společenské skupiny a veřejné mínění. Pohled na situaci v ČR ukázal, že u nás samostatná právní úprava chybí, respektive stát uplatňuje dekriminální s omezujícími opatřeními státu. Důsledky regulačních opatření nesou jednoznačně ženy v prostituci, nikoli prostředníci či klientela. Osoby z cílové skupiny jsou stigmatizovány, což komplikuje prosazování jejich práv, sociální začlenění i resocializaci.

Kapitola 2 se zaměřila na terénní práci s osobami v prostituci. Jako metodu práce se sledovanou cílovou skupinou ji používají sociální pracovníci i další pomáhající pracovníci v přirozeném prostředí svých klientů. Všechny tyto programy spojuje snaha snížit negativní dopady rizikového životního stylu a společenské stigmatizace na život těch, kdo z různých důvodů poskytují sex za úplatu. Zvláštní pozornost je třeba věnovat potřebám o něco užší cílové skupiny žen, které byly nebo jsou sexuálně vykořisťované. Vzhledem k jejich opakované traumatizaci v prostituci se potýkají s vážnými následky, což ztěžuje jejich resocializaci.

Poté jsem se zabývala praktickými zásadami terénní práce a jejími aspekty z hlediska týmu, kontaktování, poradenství, podpory v krizi, zmocňování a doprovázení i platných právních principů. Samostatně jsem uvedla nároky na

pracovníky v terénu, neboť jejich úkol a postavení mnohdy přesahuje nároky běžné v jiném kontextu pomáhání.

Kapitola 3 uvádí souvislost mezi misijní činností a aktivitami křesťanů v sociální oblasti. Misijní a diakonická práce považuje na základě biblických principů a Kristova příkladu za své poslání angažovat se také v péči o potřebné a usilovat o společenskou spravedlnost. Vidí člověka jako celistvou bytost a ve shodě s cíli sociální práce se angažuje v zápase o důstojnost života lidí a prosazování jejich základních práv. V tomto duchu přistupuje k misii také vybraná pomáhající organizace *OM ČR*.

Čtvrtou kapitolu jsem se věnovala již pouze praxi této NNO. V jejích aktivitách najdeme evangelizační činnost a pomoc v českých církvích, vzdělávání a sociálně zaměřené projekty u nás i v zahraničí. Práce v terénu s ženami sexuálně vykořisťovanými v prostituci se uskutečňuje v rámci zaměření na boj proti obchodu s lidmi v ČR.

Podrobným popisem praxe terénního týmu *OM ČR* jsem se snažila seznámit čtenáře s metodami, cíli a zásadami práce v okruzích, které korespondují s okruhy předchozích kapitol. To umožňuje porovnat, jak je sestaven a vycvičen tým, jak dochází ke kontaktování žen v prostředí nočních podniků, či jaké poradenství a služby pracovnice v terénu poskytují. Dalšími sledovanými aspekty je poskytnutí krizové pomoci; zmocňování a doprovázení; bezpečnost, právní principy; nároky na pomáhající pracovníky v kontextu práce v terénu. Pracovnice jsou si vědomy, že tyto aktivity nejsou sociálními službami ve smyslu Zákona č. 108/2006 Sb. a proto úzce spolupracují s dalšími organizacemi, které mohou takové profesionální služby zajistit. Jako nejsilnější stránku práce *OM ČR* v terénu bych chtěla vyzvednout budování přátelství s ženami v prostituci, poskytování psychosociální opory, pastorační péče a duchovního doprovázení. To přináší klientkám zmocnění a zdroj vnitřní síly k naplnění potenciálu jejich života a případnému opuštění prostituce.



## Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo přiblížit problematiku prostituce a sexuálního vykořisťování, specifika terénní práce s cílovou skupinou takto vykořisťovaných žen a zmapovat v této souvislosti praxi vybrané pomáhající nestátní neziskové organizace *OM Česká republika*.

Prvního cíle jsem dosáhla tím, že jsem se zaměřila na osvětlení a vymezení pojmů prostituce, sexuální vykořisťování, obchodování s lidmi a kuplířství na základě dostupné odborné literatury. Představení hlavních soudobých teoretických pozic, z nichž jedna vidí prostituci jako běžné zaměstnání (sexuální práce) a druhá jako důsledek dominance mužů v patriarchátu, pomohlo porozumět rozdílné terminologii. Z těchto rozdílných pozic vycházejí právní úpravy prostituce v různých zemích. Ty jsem uvedla v přehledu i s jejich východisky a důsledky, které se odrážejí v životě žen v prostituci i celé společnosti.

Druhý cíl – osvětlit co obnáší terénní práce s cílovou skupinou žen sexuálně vykořisťovaných v prostituci – jsem se pokusila naplnit podobným způsobem, tedy prací se zdroji především z oboru sociální práce. Takto jsem charakterizovala hlavní obecné znaky sledované cílové skupiny (rizikový způsob života, stigmatizace) a rovněž specifické potřeby, které souvisí se sexuálním vykořisťováním. Na tomto základu jsem mohla přiblížit, jak probíhá terénní práce s těmito osobami a jaké zásady je třeba dodržovat.

Vzhledem k tomu, že třetí cíl se dotýká praxe křesťanské misijní organizace, považovala jsem za nutné nejdříve připomenout univerzální křesťanská východiska pro misijní a diakonickou práci, ze který vychází i práce *OM Česká republika*. Jde zejména o úsilí o společenskou spravedlnost, holistický přístup k člověku i k misii a poslání křesťanů v tomto světě, jehož součástí je práce v sociální oblasti. V poslední kapitole jsem pak konečně mohla podrobněji zmapovat práci v terénu, kterou dělá *OM ČR* s ženami sexuálně vykořisťovanými v prostituci pod vedením Mgr. Natashi Schoultz (JAR) již od roku 2013.

Psaní této bakalářské práce bylo pro mě osobně přínosné, neboť jsem pronikla hlouběji do tématu po stránce teoretické i po stránce výkonu odborné praxe v mém oboru studia – to vše ve spojení s tím, v čem se angažuje má

zaměstnavatelská NNO. Mnohem více si nyní vážím toho, že se na práci s ženami v prostituci v OM ČR také podílíme, neboť patří k velmi potřebným a zároveň náročným druhům služby.

Jako studentka bych chtěla, aby tato bakalářská práce byla přínosem pro každého čtenáře, který se rozhodne nahlédnout do zvoleného tématu. Vzhledem k diskutované právní úpravě podmínek provozování prostituce v České republice bych byla ráda, kdyby rovněž napomáhala spoluobčanům utvořit si vlastní názor, založený na shrnutí problému z více aspektů. Jako sociální pracovnice si přeji, aby přispěla ke zlepšení podmínek života žen, které byly v prostituci vystaveny sexuálnímu vykořisťování. Jako pracovnice *OM ČR* zároveň doufám, že se naší činností mohou inspirovat další. Jako křesťanka jsem přesvědčena o tom, že to s Boží pomocí může postupně vést k razantnějšímu posunu směrem ke spravedlivé společnosti.

# Seznam literatury

## Knihy:

- BAŠTECKÁ, Bohumila, (ed.), Psychologická encyklopedie. Aplikovaná psychologie. Praha: Portál, 2009.
- BAŠTECKÁ, Bohumila, a kol., Terénní krizová práce. Psychosociální intervenční týmy. Praha: Grada Publishing, 2005.
- Bible, Písmo svaté starého a nového zákona. Podle ekumenického vydání z r. 1985, Ekumenická rada církví v ČSSR, 1989.
- BLATNÍKOVÁ, Šárka, Sexuální vykořisťování jako forma závažné organizované kriminality. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010.
- CAPPONI, Věra; HAJNOVÁ, Růžena; NOVÁK, Tomáš, Sexuologický slovník. Praha: Grada, 1994.
- ČAS (Česká sociace streetwork), Kontaktní práce. Antologie textů České asociace streetwork. 2. vydání, 2007.
- Českobratrská církev evangelická a Evangelická církev v Německu, Obchod s lidmi, sexuální vykořisťování žen a zneužívání dětí v česko-německém příhraničí. Praha: Českobratrská církev evangelická, 2008.
- DAVIDSON, Julia, in MAY; HAROCOPOS; HOUGH, Z lásky nebo za peníze: Kuplíři a provozování prostituce. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002
- DOČKAL, Jan, Člověk v současném světě: než začneme studovat sociální práci. Středokluky: Zdeněk Susa, 2008.
- GRANT, Beth; HUDLIN, Cindy, Lopez (Eds.), Hands that Heal. International Curriculum to Train Caregivers of Trafficking Survivors. Academic edition. FFAST, Project Rescue International, 2007.

- HAVELKOVÁ, Barbara; BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka, (eds.), Co s prostitutí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2014.
- CHMELÍK, J., Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita. Praha: Portál, 2003.
- KITTEL, Gerhard, *Teologický slovník k Novej Zmluve*. Z I. a II. zväzku (ALFA – ÉTA) vybral a preložil Ján GREŠO. Vydal Tranoscius Lipt. Mikuláš v Cirkevnom nakladatelstve Bratislava, 1986.
- KRATOCHVÍL, Stanislav, Základy psychoterapie. Praha: Portál, 1998.
- KUTÁLKOVÁ, Petra a kol., Tak tohle ne! Analýza násilí v sexbyznysu a jeho řešení. Brno: Rozkoš bez rizika, 2016.
- LA STRADA ČR, Lidská práva v praxi. Manuál pro sociální práci s oběťmi obchodu se ženami a dětmi. La Strada ČR, 2002.
- LA STRADA ČR, Manuál k sociální inkluzi obchodovaných a vykořisťovaných osob. La Strada, 2008.
- MARTINEK, Michael a kol., Praktická teologie pro sociální pracovníky. Praha: Jabok, 2008.
- MATOUŠEK, Oldřich, a kol. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2008.
- MATOUŠEK, Oldřich, Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2003.
- MATOUŠEK, Oldřich, a kol. Sociální práce v praxi. Praha: Portál, 2005.
- MATOUŠEK; KROFTOVÁ, Mládež a delikvence. Praha: Portál, 1998.
- MILFAIT, René, Komerční sexualizované násilí na dětech. Praha: Portál, 2008.
- PORTERFIELDOVÁ, Jak se vyrovnat s následky traumatu. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996.
- ÚLEHLA, Ivan. Umění pomáhat. Učebnice metod sociální praxe. Praha: SLON, 2005, s. 89.
- VÁVROVÁ, Soňa, Doprovázení v pomáhajících profesích. Praha: Portál, 2012.
- VIZINOVÁ, Daniela; PREISS, Marek, Psychické trauma a jeho terapie (PTSD): psychologická pomoc obětem válek a katastrof. Praha: Portál, 1999.

- ŠPATENKOVÁ, Naděžda, a kol., *Krizová intervence pro praxi*. Praha: Grada, 2011
- URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef, *Sociální deviace*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008.
- VANÍČKOVÁ, Eva, *Obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování*. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2005.
- WEISS, Petr; ZVĚŘINA, Jaroslav. *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*. Praha: Portál, 2001.
- WEITZER, Ronald, *Sex for sale: prostitution, pornography, and the sex industry*. Routledge: 2010.
- WOOLNOUGH, Brian & MA, Wonsuk, a kol., *Holistic Mission*. Regnum Edinburgh 2010 Series. Part B
- WRIGHT, Christopher J. H., *Living as the People of God. The relevance of Old Testament ethics*. Inter-Varsity Press, Leicester, 1983, s. 133-136.

### **Online:**

- ČEA, [online], URL.: <http://www.ea.cz/>
- HONEYBALL, Mary, *Zpráva o pohlavním vykořisťování a prostituci a jejich dopadu na rovnost žen a mužů*. Evropský parlament, Výbor pro práva žen a rovnost pohlaví, 3.2.2014. (cit. 15. dubna 2019), URL.: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+AMD+A7-2014-0071+002-009+DOC+PDF+V0//CS>
- La Strada ČR, [online], URL.: <http://www.strada.cz/cz>
- MV ČR, [online] (cit. 5.5.2019), URL.: <https://www.mvcr.cz/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>
- NOVOTNÝ, Adolf, *Biblický slovník*. Kalich, Praha, 1956, heslo: *milosrdenství, milosrdně*, [online] (cit. 13. listopadu 2018). URL.: <http://biblickyslovník.pleva.info/#milosrdenství,milosrdně>, *Trestní zákoník, 40/2009 Sb., § 168 Obchodování s lidmi*. [online], (cit. 24. března 2019).

URL.: <http://zakony.centrum.cz/trestni-zakonik/cast-2-hlava-2-dil-1-paragraf-168>

OM ČR, [online] (cit. 3.5.2019), URL.: <https://www.cz.om.org/index.php/cs/onas/kdo-jsme>

OM International, [online] (cit.20.4.2019), URL.: <https://www.om.org/en/justice> (cit. 4. dubna 2019, vlastní překlad).

Rozkoš bez rizika, [online], URL.: <https://rozkosbezrizika.cz/>

United Nations General Assembly, Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime. [online] New York, 15. 11. 2000, [online] (cit. 17. dubna 2019). URL.: [https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg\\_no=XVIII-12-a&chapter=18&lang=en](https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XVIII-12-a&chapter=18&lang=en)

Vláda ČR. Usnesení k národní strategii boje proti obchodování s lidmi pro období let 2008-2011. (cit. 7.5.2019), URL.: [file:///C:/Users/User/Downloads/obchod\\_lidmi-strategie2008-2011%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/obchod_lidmi-strategie2008-2011%20(1).pdf)

YWAM, [online], URL.: <https://www.ywam.org/>

### **Studentské práce:**

ČÁSLAVOVÁ, Veronika. Reintegrace sexuálně vykořisťovaných žen do společnosti. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie, 2018. Bc. práce.

CHLUBNÁ, Gabriela, Sexuální vykořisťování v prostředí nočních klubů. Brno, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2012. Bc. práce.

### **Ostatní:**

ONDRÁŠEK, Stanislav; KAJANOVÁ Alena, Užívání návykových látek u žen pracujících v sexbyznysu. In: Drugs & Forensics Bulletin Národní protidrogové centrály, ročník XXV, 1/2019.

Sociální revue, [online] (cit. 17.11.2014). URL.:  
<http://socialnirevue.cz/item/definice-socialni-prace>

ZÁKON č. 108/2006 Sb., o sociálních lužbách.